

Den 2. august 2010

FOLKETINGETS
OMBUDSMAND

Folketingets Ombudsmands arbejde med ligebehandling af mennesker med handicap – 2009

REDEGØRELSE

2009-2834-989/LF

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	2
2. Behandlingsmåder	3
3. Redegørelser fra ministerierne mfl.	3
4. Slots- og Ejendomsstyrelsen	58
5. DSB/Banedanmark	58
6. Møder.....	62
7. Kulturarvsstyrelsen	63
8. Egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner.....	64
9. Inspektionsvirksomhed bortset fra de egentlige handicap- tilgængelighedsinspektioner	65
10. Konkrete sager.....	66
11. Virkningen af Folketingets Ombudsmands arbejde og bedømmelsesgrundlaget	74
12. Underretning	75

1. Indledning

Ved beslutningsforslag af 2. april 1993 (B 43) bad Folketinget Folketingets Ombudsmand om at "følge udviklingen i ligebehandlingen og eventuelt meddele påtale hvor dette er muligt inden for ombudsmandens kompetence".

I Folketingets Ombudsmands beretning for 2007, s. 727, er der redegjort for embedets arbejde om ligebehandling af mennesker med handicap på følgende måde:

"Der er primært tale om at Folketingets Ombudsmand i overensstemmelse med den ovennævnte folketingsbeslutning søger at foretage en overordnet overvågning af området på forskellige måder. Der er rejst flere generelle egen drift-sager på området, bl.a. om individuelle kørselsordninger, om tilgængeligheden til samtlige DSB-stationer mv., om tilgængeligheden i kriminalforsorgens institutioner og om tilgængeligheden til kirker. Og der er et løbende samarbejde med Center for Ligebehandling af Handicappede og De Samvirkende Invalideorganisationer (nu Danske Handicaporganisationer).

Der er også gennemført egen drift-undersøgelser af et antal byggesager fra Nyborg og Herlev kommuner (de kommunale dispensationer fra handicaptilgængelighedskrav, herunder i kommunens eget byggeri).

I forbindelse med den almindelige inspektionsvirksomhed er opmærksomheden også rettet mod handicaptilgængelighed. Specielt de gennemførte egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner har ført til konkrete resultater og en øget opmærksomhed om disse spørgsmål.

Fra 2007 vil Folketingets Ombudsmand afgive en årlig redegørelse til Folketinget om hvad Folketingets Ombudsmand har foretaget sig på grundlag af folketingsbeslutningen af 2. april 1993. Redegørelsen vil blive offentliggjort bl.a. på Folketingets Ombudsmands hjemmeside og i årsberetningen."

Der er afgivet redegørelse af 26. august 2008 om arbejdet på området i 2007 og redegørelse af 18. august 2009 om arbejdet på området i 2008.

2. Behandlingsmåder

Folketingets Ombudsmands arbejde på området om ligebehandling af mennesker med handicap sker på mange forskellige måder: ved behandlingen af konkrete klagesager, ved behandlingen af konkrete sager rejst af egen drift, ved egen drift-sager af mere generel karakter, ved kontakter til handicaporganisationer, ved kontakter med offentlige myndigheder, ved at følge med på området og ved foredragsvirksomhed.

Et væsentligt bidrag er at Folketingets Ombudsmand fra samtlige ministerier modtager en tilbagemelding om hvad der er sket eller sker med hensyn til regeringens handicappolitiske initiativer. Socialministeriet står for at indhente disse besvarelser.

Endelig omfatter Folketingets Ombudsmands arbejde på området inspektioner og navnlig de egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner af offentlige bygninger.

Rapporter om handicaptilgængelighedsinspektioner kan læses på Folketingets Ombudsmands hjemmeside, www.ombudsmanden.dk.

3. Redegørelser fra ministerierne mfl.

Socialministeriet har i redegørelse af 22. juli 2010 om regeringens handicappolitiske initiativer gennemgået de initiativer som er iværksat på de enkelte ministerområder. Samtlige ministerier er blevet hørt. Nedenfor omtales hovedpunkterne vedrørende de enkelte besvarelser; nogle af initiativerne kan ikke alene henføres til 2009.

Redegørelsen er disponeret således at de forskellige initiativer (så vidt muligt) er henført til de enkelte artikler i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Mange af initiativerne indeholder imidlertid flere elementer hvor de enkelte dele af initiativet kunne rubriceres under forskellige artikler. Af hensyn til oversigtligheden er det valgt at de enkelte initiativer i videst muligt omfang kun er rubriceret under den artikel som det enkelte ministerium har vurderet det passer bedst under.

Artikel 4 – Generelle forpligtelser

Finansministeriet har oplyst følgende:

ABT-fondens investeringer i teknologiafprøvning på handicapområdet

Der er i perioden 2009-2015 afsat 3 mia. kr. til investeringer i ny teknologi eller nye samarbejds- og organisationsformer der skal frigøre ressourcer til mere borgernær service og omsorg. Finansministeriet varetager ABT-fondens sekretariatsbetjening.

ABT-fonden støtter pt. fire projekter på handicapområdet. Det drejer sig om:

- "Digitalisering på handicap- og voksenområdet", hvor der afprøves et it-system som skal lette kommunikationen på tværs af forvaltningsområder og give sagsbehandleren bedre overblik over borgerens behov.
- "Digitalisering af dagsstruktur for mennesker med autisme", som skal demonstrere hvordan en elektronisk kalender kan støtte autister i planlægningen af deres hverdag.
- "Ældre- og handicapegnet toilet", som afprøver løsninger der hjælper borgeren til selv at sætte og rejse sig fra toilettet.
- "Teknologi til selvaktivering for udviklingshæmmede, multihandicappede voksne", hvor de udviklingshæmmede voksne støttes i selvaktivering via interaktion med ny teknologi som aktiverer brugeren med lyd, bevægelse, pust, berøring m.m.

Fælles for projekterne er at de ud over at lette arbejdet for medarbejderne med mindre nedslidning som følge, også bidrager til øget fleksibilitet og selvhjulpethed for borgere med handicap.

Socialministeriet har oplyst følgende:

Fokus på handicapkonventionen

I forbindelse med satspuljen 2009 er der afsat 2 mio. kr. til at sætte fokus på handicapkonventionen. Formålet med bevillingen er herigennem at fremme handicappede borgeres kendskab til og mulighed for udøvelse af egne rettigheder. Herudover er det

formålet at yde bistand til kommunalbestyrelser i deres arbejde med konventionen i relation til den kommunale handicappolitik. Der er igangsat følgende initiativer:

- Der er igangsat et arbejde med at tilgængeliggøre konventionen i relation til forskellige kommunikative og kognitive funktionsnedsættelser til følgende formater: Læs-let version, tegnsprogsversion, tegnsprogsversion af læs-let version og audiovisuel version. Oversættelserne forventes at kunne offentliggøres i efteråret 2010.
- Der er igangsat et projekt hvor der vil blive afholdt 5 særligt tilrettelagte temadage for personer med udviklingshæmning rundt omkring i landet. Formålet med temadagene er at øge målgruppernes kendskab til konventionen, at øge målgruppernes kendskab til hvordan konventionen kan bruges i forhold til hverdagen, at give lejlighed til at drøfte konventionen med ligestillede og at udvikle og formidle metoder/redskaber til at formidle handicapkonventionen til udviklingshæmmede. Der vil desuden i forbindelse med projektet blive gennemført en erfaringsopsamling fra temadagene og udarbejdet et materiale målrettet støttepersonale der formidler erfaringer samt angiver metoder/redskaber til at formidle handicapkonventionen til udviklingshæmmede.

Målgruppen for initiativerne vedrørende oversættelse og formidling af konventionen er først og fremmest personer med handicap, sekundært medarbejdere og ledere i diverse tilbud på handicapområdet, f.eks. i botilbud og beskæftigelsestilbud. Målgruppen for initiativerne vedrørende konventionens anvendelse i forbindelse med kommunale handicappolitikker er først og fremmest kommunalbestyrelser og lokale handicapråd.

Metode- og digitaliseringsprojekt

Socialministeriet er i samarbejde med KL i gang med et større metode- og it-udviklingsprojekt på handicap- og udsatte voksenområdet som skal sikre en bedre understøttelse af sagsbehandlernes arbejde med denne målgruppe. Projektet har til formål at skabe en mere individuel, helhedsorienteret og koordineret sagsbehandling i den enkelte borgers sag, så der kan iværksættes en passende indsats. Udgangspunktet for at sikre den rette støtte til borgeren er at man har et præcist billede af hvilke problemstillinger og udfordringer som borgeren står overfor, og hvilke ressourcer og ønsker som borgeren har i forhold til sit liv. Derfor er der et særligt fokus på hvordan man sikrer en målrettet og systematisk udredning af borgeren. I projektet er der derfor to centrale metodiske dele:

- **Udredningsmetode:** Udvikling af en metode der sikrer en systematisk og helhedsorienteret afdækning af borgerens samlede behov og identifikation af den relevante indsats. Metoden skal være dynamisk så den kan tilpasses den enkelte borger og dermed en naturlig del af sagsbehandlerens daglige arbejde. Metoden tager udgangspunkt i værdigrundlaget i ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health), hvor der lægges vægt på borgerens eget perspektiv og deltagelse i samfundet, samt hvilke omgivelser borgeren er en del af.
- **Sagsbehandlingsmetode:** Udvikling af en metode der sikrer en målrettet sagsbehandling på området der lever op til lovgivningen. Metoden skal indeholde systematiske processer fra borgerens henvendelse til opfølgning på den iværksatte indsats, skabeloner for arbejde med f.eks. handleplan samt begrebsdefinitioner som understøtter kommunikation mellem blandt andre myndighed og udfører mv.

For at sikre metodernes udbredelse skal metoderne understøttes it-mæssigt. Dette gøres gennem etablering af it-løsninger, herunder bidrag til organisering af kommunal anskaffelse og udvikling af krav til it-understøttelse af de moduler som indgår i den overordnede it-arkitektur mv. Det er en del af projektet at vælge model for hvordan metoder og kravspecifikationer bedst bliver omsat til færdige systemer (indkøbs- eller anskaffelsesform).

Udrednings- og sagsbehandlingsmetoderne og de tilhørende redskaber skal testes i de deltagende 9 pilotkommuner i efteråret 2010, og sideløbende hermed skal der udarbejdes it-kravspecifikation. Udviklingsprojektet forventes afsluttet medio 2011.

Sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar på det specialiserede socialområde

Fra den 1. august 2010 bliver reglerne om handlekommune på det specialiserede socialområde ændret i forhold til hjælp efter lov om social service. Ændringen indebærer at en persons oprindelige opholdskommune fortsat skal være handlekommune i forhold til hjælp efter lov om social service når denne kommune eller en anden offentlig myndighed har medvirket til at en person har fået ophold i et socialt botilbud mv. for voksne i en anden kommune end den oprindelige opholdskommune. Den oprindelige opholdskommune, der efter de hidtil gældende regler refunderer opholdskommunens udgifter i disse tilfælde, bliver hermed både handle- og betalingskommune for den pågældende med hensyn til ydelser efter lov om social service. Ændringen vil gøre det mere gennemskueligt for kommunerne at benytte tilbud i andre kommuner.

Brugerinddragelse og nedlæggelse af klageråd

Fra den 1. juli 2010 er forpligtelsen til at der skal nedsættes bruger- og pårørenderåd i tilknytning til plejehjem mv. efter servicelovens § 17 ophævet. Det er fortsat kommunalbestyrelsens ansvar at sikre generel brugerinddragelse efter servicelovens § 16, men det er i fremtiden op til kommunalbestyrelsen hvorvidt der skal oprettes bruger- og pårørenderåd, eller om brugerinddragelsen skal tilrettelægges på anden vis.

Klagerådene efter retssikkerhedslovens §§ 34-36 er blevet nedlagt den 1. juli 2010. Klager over afgørelser om hjælp efter servicelovens §§ 83 og 84 behandles i fremtiden som andre klager på det sociale område.

Afslutning af projekter under puljen "Nye og nemmere veje"

I satspuljeaftalen fra 2006 blev der afsat 34,5 mio. kr. til samlepuljen "Nye og nemmere veje", hvorunder der blev igangsat ni større centralt initierede projekter og givet tilskud til et par private projekter. Puljens overordnede formål var at igangsætte en række initiativer der skulle skabe udvikling på handicapområdet og gøre det lettere at leve med et handicap. Det skulle ske ved at sætte fokus på mennesker med handicaps møde med den offentlige forvaltning. Puljens projekter skulle endvidere medvirke til at gøre sektoransvarsbegrebet mere aktivt og brugbart for kommunerne og øge kvaliteten og sammenhængen i tilbuddene til borgerne.

De ni hovedprojekter er følgende:

- Den koordinerende sagsbehandler (Socialministeriet).
- Mainstreaming på handicapområder (Socialministeriet).
- Udviklingshæmmede og selvbestemmelse (Socialministeriet).
- Handicappede og foreningslivet (Socialministeriet).
- Unge og selvbestemmelse (Socialministeriet).
- Unge og overgangsproblemer (Socialministeriet).
- BPA – erfaringsindsamling om personlig hjælp til mennesker med handicap i Norge og Sverige (Socialministeriet).
- Uddannelse for børn og unge med handicap (Undervisningsministeriet).
- Kørselsordninger for handicappede og pilotprojekt om blinde, svagtseende og transport (Transportministeriet).

Tre mindre initiativer har endvidere fået tilskud fra puljen:

- Udgivelse af ADHD-Håndbog til sagsbehandlere (ADHD-foreningen).
- Film om handicappede på valg (privatperson).
- Film om handicappede og ALS (privatperson).

De sidste af initiativerne er afsluttet i foråret 2010. Hvert enkelt initiativ har videreført viden og eventuelle udviklede redskaber og metoder fra projektet via bl.a. workshops, hjemmesider, publikationer, temadage og håndbøger.

I maj 2010 lancerede Socialministeriet en samlet formidling af de udviklede redskaber og relevant viden fra alle de gennemførte initiativer under puljen via en såkaldt "Nye og nemmere veje"-ambassadørordning. Der er tale om en interaktiv formidlingsform hvor Servicestyrelsen med inddragelse af bl.a. Center for Ligebehandling af Handicappede skal rejse ud og afholde gratis workshops over for grupper af medarbejdere. Her videregives erfaringer fra det/de initiativ(er) der er relevant for den pågældende medarbejdergruppe, og udviklede redskaber mv. demonstreres. Målet er at understøtte en konkret implementering af den opnåede viden i den kommunale praksis. "Ambassadørerne" suppleres af en samlet internetbaseret indgang til information om alle de opnåede resultater og udviklede redskaber mv. fra de enkelte initiativer under puljen. Tilbuddet om at få afholdt en gratis workshop er målrettet kommunale sagsbehandlere, men f.eks. kommunalbestyrelser og handicapråd kan også gøre brug heraf.

Ny funktionsevnebekendtgørelse og ny merudgiftsbekendtgørelse

Kravene til anvendelse af funktionsevneметоден er lempet idet metoden ikke skal anvendes i sager hvor kommunalbestyrelsen vurderer at borgerens funktionsevnesættelse er ubetydelig, eller i sager hvor kompensationsbehovet er åbenbart. Der henvises til bekendtgørelse nr. 765 af 24. juni 2010 om metode for god sagsbehandling ved vurdering af nedsat funktionsevne som grundlag for tildeling af handicapkompenserende ydelser efter servicelovens bestemmelser. Desuden er krav om den årlige genvurdering i sager om dækning af nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse efter servicelovens § 100 afskaffet. Der kan henvises til bekendtgørelse nr. 764 af 24. juni 2010 om nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse. Begge bekendtgørelser trådte i kraft den 1. juli 2010 og udmønter dele af regeringens afbureaukratiseringsplan.

Ressourcepersonuddannelse

12 medarbejdere i 5 kommuner har gennem ¾ år fulgt et forløb, der skal understøtte og forankre kommunernes arbejde med udvikling af kvalitetsudviklingsindsatsen i botilbud for udviklingshæmmede. Fokus rettes mod botilbud-personalets rolle i arbejdet for at sikre beboernes brugerinddragelse, selvbestemmelse, rettigheder etc. Konsulenterne/udviklingsmedarbejderne uddannes, så de kan varetage udviklings- og formidlingsopgaver i forhold til personale i botilbud samt beboerne.

Brugerlandsrådsmøder

Der har været afholdt såvel landsdækkende som regionale netværksmøder i et landsdækkende netværk for medlemmer af brugerråd i botilbud for yngre fysisk handicappede.

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling har oplyst følgende:

Følgegruppe for e-tilgængelighed

Danske Handicaporganisationer og Center for Ligebehandling af Handicappede deltager i Videnskabsministeriets følgegruppe for e-tilgængelighed. I følgegruppen, som også har deltagelse af andre offentlige myndigheder og relevante brancheorganisationer, drøftes løbende status og initiativer på it-tilgængelighedsområdet.

Artikel 5 – Lighed og ikke-diskrimination

Undervisningsministeriet har oplyst følgende:

De nationale test i folkeskolen

Der er i bekendtgørelse nr. 1000 af 26. oktober 2009 om anvendelse af tests i folkeskolen mv., jf. bekendtgørelsens § 6, lagt vægt på at også elever med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse skal have mulighed for at deltage i de nationale test på lige fod med andre elever. Bestemmelsen har følgende ordlyd: "§ 6. Elever med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse eller med andre specifikke vanskeligheder samt tosprogede elever med utilstrækkelige danskundskaber skal tilbydes de hjælpemidler, som de på grund af deres specifikke vanskeligheder anvender i den daglige undervisning i det fag, der testes i."

Folkeskolens afsluttende prøver

Ved folkeskolens afsluttende prøver er der en lang række muligheder for at give elever med særlige behov adgang til at aflægge folkeskolens afsluttende prøver på linje med andre elever.

I bekendtgørelse nr. 749 af 13. juli 2009 om folkeskolens afsluttende prøver (prøvebekendtgørelsen), jf. bekendtgørelsens § 14, samt bilag 5, er der lagt vægt på at eksaminander med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller med andre specifikke vanskeligheder skal ligestilles med andre eksaminander i prøvesituationen. Skolen kan tilbyde en særlig tilrettelæggelse af prøven som kan vedrøre prøvens form og rammer. Dermed kan der kompenseres for disse elevers særlige vanskeligheder, således at prøverne kan gennemføres med et resultat som svarer til elevernes faglige niveau. Skolelederen træffer afgørelse om særlig tilrettelæggelse efter indstilling fra klasselæreren i samråd med forældre, pædagogisk-psykologisk rådgivning og lærerne i de berørte fag. Det er en forudsætning at prøvernes mål og sværhedsgrad ikke ændres.

Artikel 7 – Børn med handicap

Socialministeriet har oplyst følgende:

Barnets Reform

Folketinget har den 4. juni 2010 vedtaget lov nr. 628 af 11. juni 2010 (Barnets Reform). Med loven foretages en styrkelse af indsatsen over for udsatte børn og unge, herunder børn og unge med nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne, ved en ændring af en række bestemmelser i lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og forældreansvarsloven.

Disse ændringer omfatter blandt andet:

- Nedsættelse af klagealderen til 12 år for afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen efter servicelovens kapitel 11.
- Udvidelse af Ankestyrelsens beføjelser til at tage sager op af egen drift.
- Videre inddragelse af børnesagkyndige under sagernes behandling ved børn og unge-udvalgene, de sociale nævn og Ankestyrelsen.
- Tydeliggørelse af reglerne om fagpersoners underretningspligt.
- Indførelse af ret til en støtteperson for anbragte børn.

- Tydeliggørelse af børns ret til samvær med familie og netværk under en anbringelse uden for hjemmet.

Undersøgelse af vold mod børn

Socialministeriet har anmodet SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd om at foretage en undersøgelse om vold blandt børn på 8. klasses trin. Undersøgelsen skal dels afdække udbredelsen af vold mod børn, dels komme med anbefalinger der kan styrke indsatsen med at forebygge vold mod børn og unge, herunder børn og unge med handicap. Undersøgelsen forventes offentliggjort ultimo 2010.

Handlingsplan om forebyggelse af vold og seksuelle overgreb mod børn

Regeringen vil inden udgangen af 2010 fremlægge en handlingsplan om forebyggelse af vold og seksuelle overgreb mod børn, herunder børn og unge med handicap.

Dialogmøder om magtanvendelse i relation til børn og unge anbragt uden for hjemmet

Formålet med dialogmøder har været vidensindsamling om magtanvendelse samt inddragelse af praktikere på området og få input til den kommende vejledning til reglerne om magtanvendelse over for børn og unge der er anbragt uden for hjemmet, herunder børn og unge med handicap. Der er afholdt fem møder rundt omkring i landet i foråret 2010. Hvert dialogmøde havde fokus på hver sin målgruppe:

- Børn og unge anbragt uden for hjemmet af sociale årsager.
- Børn og unge med udadreagerende og negativ social adfærd, herunder unge med kriminel adfærd.
- Børn og unge med psykiske lidelser eller udviklingsforstyrrelser.
- Børn og unge med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse.
- Børn og unge med flere komplekse problemstillinger.

Børn og holdninger til handicap

Socialministeriet har iværksat et projekt med HANDInauter der består af en gruppe mennesker med handicap der har været på besøg på en række af landets skoler for at fortælle skolebørn i 4.- 6. klasse om hvad det vil sige at leve med et handicap. De er et dialog- og formidlingskorps med fokus på nedbrydning af fordomme om mennesker med handicap målrettet børn og unge (uden handicap).

Der er endvidere udviklet en undervisningspakke til mellemtrinnet (4.-6. klasse) vedrørende børn og handicap. Undervisningspakken er bygget op omkring et internetbaseret spørgeskema der indeholder spørgsmål om børns holdninger og handlinger i forhold til handicap og børn med handicap. Udviklingen af undervisningspakken er fore-

gået i samarbejde med tre 4.-6. klasser på tre forskellige skoler. I efteråret 2010 udvides samarbejdet til at omfatte ti klasser. Skolerne tilbydes besøg af HANDInauterne som en del af undervisningspakken.

Artikel 9 – Tilgængelighed

Undervisningsministeriet har oplyst følgende:

De nationale test i folkeskolen

De nationale test i folkeskolen lever op til de gældende internationale retningslinjer for tilgængelighed (WCAG 2.0) for elever med funktionsnedsættelser på niveau A. Når kontrakten med leverandøren af testene (COWI) udløber i juli 2011, vil kravet til tilgængelighed i fremtiden være at testene skal leve op til retningslinjerne på niveau AA, der er det næsthøjeste niveau ifølge internationale standarder.

Folkeskolens afsluttende prøver

Til brug ved de skriftlige prøver udsender Skolestyrelsen hvert år cd-rom'er med lyd og tekstfiler, punktskrift for blinde elever og opgaver med tekst og lyd i DAISY-format, der benyttes af elever med synshandicap. Til synshandicappede udarbejdes desuden justerede prøveoplæg, hvor opgaver med billedstof er omarbejdet.

Skolestyrelsen følger udviklingen på området og er i kontakt med interesseorganisationer med viden om denne elevgruppes særlige behov og om de hjælpemidler som eleverne kan have glæde af.

Informationsportal om tilgængelighed til uddannelse

Undervisningsministeriet har pr. 1. januar 2010 igangsat en fokuseret og løbende revitalisering af den elektroniske informationsportal om tilgængelighed til uddannelse: <http://tilgængelighed.emu.dk/>.

Justitsministeriet har oplyst følgende:

Bekendtgørelse om parkeringskort

Der er udstedt en ny bekendtgørelse om parkeringskort for personer med handicap (bekendtgørelse nr. 661 af 11. juni 2010), som trådte i kraft den 1. juli 2010.

Tilgængelighed til retterne

En stor del af byretterne er over de seneste år flyttet i nye lokaler. Tilsvarende vil flere byretter samt Vestre Landsret i løbet af de næste år flytte i nye/ombyggede lokaler. Domstolsstyrelsen forventer på den baggrund at en betydelig del af de tilgængelighedsproblemer der har været rundt omkring ved retterne, vil mindskes inden for en kortere årrække.

Tilgængelighed for bevægelseshæmmede indsatte i Kriminalforsorgens institutioner

Kriminalforsorgens bygningsmasse er for langt størstedelens vedkommende af ældre dato. For at sikre tilgængelighed for bevægelseshæmmede indsatte i Kriminalforsorgens institutioner søger Kriminalforsorgen løbende at sikre at der er celler til bevægelseshæmmede indsatte. Ud af Kriminalforsorgens ca. 4000 pladser kan 139 pladser fordelt på åbne og lukkede fængsler, arresthuse og pensioner, anvendes af bevægelseshæmmede. Det nye Statsfængslet Østjylland, som blev taget i brug i 2006, har f.eks. 10 celler til bevægelseshæmmede. I 2009/2010 ombygges kvindeafdelingen på Anstalten ved Herstedvester, og én af de nye celler indrettes til brug for bevægelseshæmmede. I byggeprogrammet for det nye fængsel på Falster, som forventes færdigt i 2015, er der fastsat et krav om at det samlede bygningsanlæg disponeres efter gældende regler om tilgængelighed. Endvidere etableres et antal celler for bevægelseshæmmede, ligesom det i indretningen er forudsat at terrænet er uden niveauer.

Transportministeriet har oplyst følgende:

Transportpolitik for mennesker med handicap

Transportministeriet udgav den 1. juli 2010 "Transportministeriets tilgængelighedspolitik: Transportpolitik for mennesker med et handicap". Målet med publikationen er at give et overblik over den gennemgående strategi for tilgængelighed for mennesker med et handicap og beskrive de principper der lægges til grund for inddragelsen af handicaphensyn på tværs af ministeriets område.

Et centralt princip i politikken er at give flest muligt adgang til at benytte de ordinære transporttilbud spontant og ved egen hjælp eller alternativt stille supplerende, kompenserende befordringsløsninger til rådighed. Yderligere skal der ved etablering af nye trafik anlæg og større renoveringsarbejder tages højde for behovene hos mennesker med et handicap, så transportsystemet i videst muligt omfang opleves som tilgængeligt på hele rejsen.

Publikationen giver også et overblik over hvordan der konkret arbejdes med tilgængelighed i det danske transportsystem såsom kørsels- og ledsagerordninger, jernbane, bus og taxi, metro, vej og fly.

I forlængelse af udgivelsen af den nye tilgængelighedspolitik nedsætter Transportministeriet et nyt dialogforum for tilgængelighed med deltagelse af relevante myndigheder, handicaporganisationer og transportudbydere. Forummet vil blive sammensat i løbet af 2010, og første møde forventes afholdt enten i slutningen af 2010 eller begyndelsen af 2011.

Pilotprojekt om individuel handicapkørsel

Transportministeriet gennemførte i 2009 et pilotprojekt hvor blinde og svagtseende fik mulighed for at benytte individuel handicapkørsel. Projektet blev gennemført med midler fra puljen til Nye og nemmere veje og er nu afsluttet. Tetraplans evaluering af projektet viste stor tilfredshed blandt deltagerne, hvoraf 90 procent svarer at ordningen bidrager til bedre livskvalitet samt til at blive mindre afhængige af andre. Tetraplan vurderer at en permanent landsdækkende ordning vil kræve et offentligt tilskud på 14-20 mio. kr. pr. år.

Socialministeriet har oplyst følgende:

Tilgængelighed til og anvendeligheden af byens rum

Af byfornyelseslovens § 96 fremgår at Socialministeriet har mulighed for at yde "tilskud til oplysning og vejledning samt indsamling af data om fornyelse og forbedring af byer og boliger og til udredning og forsøg inden for lovens område". Ministeriet gav i 2009 tilsagn til projekter inden for blandt andet temaet "Tilgængelighed til og anvendeligheden af byens rum". Af relevans for redegørelsen om handicappolitiske initiativer kan særlig nævnes 2 projekter:

- Bolignære byrum for alle
Projektet udføres i samarbejde med Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet. Formålet med projektet er at vise hvordan byens bolignære byrum i form af gårdanlæg, lokale pladser og parker gennem universelt design kan efterleve FN-konventionens krav, således at alle mennesker uanset eventuelle fysiske, sanselige og kognitive funktionsnedsættelser kan deltage i det sociale liv i deres nærområder i det omfang de har behov og lyst til.

- Vedkommende byrum – til andre og flere mennesker
Projektet udføres i samarbejde med Aalborg Kommune. Formålet med projektet er at udvikle ny viden om hvordan man kan skabe vedkommende, anvendelige og tilgængelige byrum for en bred og mangfoldig målgruppe. I projektet vil der på baggrund af to casestudier i Aalborg med fokus på brugerinvolvering og tilgængelighedsanalyser blive udviklet en projektmodel til brug for omdannelse af byrum. En del af metoden vil bl.a. indeholde en operationalisering af tilgængelighedsbegrebet. Tilgængelighed handler i projektets optik både om rummets fysiske tilgængelighed, f.eks. afstand, barrierer, materialer, klima og skala, om rummets mentale tilgængelighed, f.eks. tryghed, rygte, kulturelle koder, brugerbetaling, og om brugerens situation, f.eks. alder, arbejdsfritidsliv, sociale og økonomiske betingelser. Formålet er desuden at opnå mere kvalificeret viden omkring tilgængelighedsproblematikkerne i forbindelse med strategisk/fysisk arbejde med kommunens rekreative byrum og forbindelser. Dette bidrager til at sikre en bred, mangfoldig og bedre tilgængelighed til og dermed anvendelse af kommunens rekreative byrum.

Pjece om byfornyelsestilskud i udlejningsejendomme

Det er muligt efter byfornyelseslovens § 8 at opnå tilskud til modernisering af udlejningsejendomme, f.eks. til at forbedre tilgængelighedsforholdene. Socialministeriet har i 2010 udgivet en pjece om dette. Heri redegøres for mulighederne for at opnå byfornyelsestilskud, herunder muligheden for at opnå støtte til opførelse af mindre bygninger til brug for tekniske installationer, f.eks. elevatorer som forbedrer tilgængelighedsforholdene.

Kommunal sektoransvarlighed i boligformidlingen til borgere med særlige behov

B-U-S Fonden har modtaget støtte fra satspuljen 2008 til projektet "Kommunal sektoransvarlighed i boligformidlingen til borgere med særlige behov". Projektperioden omfatter årene 2008-2011, og den samlede støtte udgør 4 mio. kr. Projektet er finansieret af puljen på 50 mio. kr. i alt i årene 2008-2011 til en styrket indsats i botilbud mv., der er nævnt under Socialministeriets initiativer rubriceret under artikel 19. Formålet med projektet er at opkvalificere den kommunale sagsbehandling og anvisning af boliger til personer med særlige behov. Målgruppen for projektet er borgere med psykiske, mentale og sociale funktionsnedsættelser, herunder borgere med indlæringsvanskeligheder, borgere med ADHD, sent udviklede autister, socialt utilpassede mv.

Øget tilgængelighed i den almene boligsektor

Landsbyggefonden skal i årene 2007-2012 af de midler der er overført til Landsdispositions-fonden, anvende mindst 150 mio. kr. årligt til at gøre den almene boligsektors byggeri mere egnet for mennesker med handicap. Beløbet reguleres årligt i forhold til nettoprisindekset.

Skatteministeriet har oplyst følgende:

Tilgængelighed til Skats hjemmeside

Skatteministeriet arbejder for at gøre hjemmesiden "skat.dk" tilgængelig efter It- og Telestyrelsens retningslinjer for tilgængelighed. Alle nyudviklede webservices i Skatteministeriet er således kravspecificeret med udgangspunkt i retningslinjerne for offentlige hjemmesider og lanceres løbende fra efteråret 2010.

I de seneste kortlægninger af tilgængeligheden foretaget af KIA ("Kompetencecentret it for alle" i It- og Telestyrelsen) scorer "skat.dk" ikke tilfredsstillende. Derfor sættes der nu også fokus på at de "gamle" områder på hjemmesiden efterlever retningslinjerne og videreudvikles med det mål for øje at så mange brugere som muligt skal have uproblematisk adgang til Skatteministeriets webservices.

Dette indebærer en formulering af en tilgængelighedspolitik for Skatteministeriets hjemmesider, inklusive selvbetjeningsløsninger. Denne politik vil blive formuleret i forlængelse af en ny webstrategi for "skat.dk" med udgangen af 2010 og en designmæssig ændring af hjemmesiden.

Økonomi- og Erhvervsministeriet har oplyst følgende:

Bygningsreglement (BR 10)

I henhold til artikel 9 i FN's handicapkonvention skal deltagerlandene træffe foranstaltninger til at sikre at personer med handicap, på lige fod med andre, har adgang til de fysiske omgivelser. Herunder nævner konventionen at deltagerlandene skal sørge for at offentligt tilgængelige bygninger og andre faciliteter har skiltning med punktskrift og i letlæselige og letforståelige former.

Den 30. juni 2010 trådte et nyt bygningsreglement (BR10) i kraft. I det nye bygningsreglement er tilgængelighedsbestemmelserne som en direkte konsekvens af konventionen blevet udbygget. BR10 indeholder således et krav om at i offentligt tilgængelige bygninger der har en borgerrettet servicefunktion, skal væsentlig information om orientering i og brug af bygningen være letlæselig og letforståelig.

Konventionens krav om skiltning er formuleret som et konkret krav om skiltning med punktskrift. Under høringen af BR10 ønskede både Danske Handicaporganisationer og KL imidlertid at kravet blev formuleret som et funktionskrav, idet det er en meget lille gruppe af blinde og svagsynede der kan læse punktskrift. Samtidig sikrer det funktionsbaserede krav langt flere innovative løsninger i forhold til letlæselig og letforståelig information.

Tilgængelighedspuljen 2009

I 2008 blev det besluttet at afsætte i alt 25 mio. kr. over de kommende fire år, fra 2009-2012, til fortsat at forbedre tilgængeligheden for personer med handicap til eksisterende offentlige bygninger med borgerrettede servicefunktioner.

Puljen kan søges af kommunale, regionale og andre offentlige institutioner. Tilskuddet fra puljen skal gå til konkrete forbedringer af tilgængeligheden til de nævnte bygningskategorier.

Projekterne skal for at komme i betragtning opfylde en række kriterier der er beskrevet i det offentliggjorte materiale om puljen. Blandt andet skal projekterne opfylde et eller flere af de 8 konkrete tilgængelighedskrav der findes i bygningsreglementet. Kravene drejer sig om etablering af handicaptoiletter, elevatorer, handicapparkeringspladser, teleslynger, niveaufri adgang og tilskuerpladser for mennesker med handicap. I puljen 2011 vil der som følge af det nye krav i BR10 være 9 tilgængelighedskrav.

Ansøgningerne bliver på baggrund af en faglig vurdering fra Statens Byggeforskningsinstitut (SBI) behandlet i et rådgivende udvalg bestående af Erhvervs- og Byggestyrelsen, Danske Handicaporganisationer, KL samt henholdsvis en arkitekt og en ingeniør med særlig indsigt i handicaptilgængelighed.

Tilgængelighedspuljen for 2009 blev afsluttet umiddelbart før jul 2009. Puljen udgjorde knap 15 mio. kr., hvoraf de 8 mio. kr. var afsat som led i satspuljeaftalen. Knap 7 mio. kr. stammede fra projekter der fik midler fra Tilgængelighedspuljen 2007, men som ikke blev gennemført.

Der indkom 107 ansøgninger til tilgængelighedsprojekter fra bl.a. museer, kulturhuse, kirker, uddannelsesinstitutioner samt råduse og forvaltningsbygninger. Der blev uddelt ca. 14,5 mio. kr. fordelt på 74 projekter. Disse midler uddeltes som medfinansiering af projekterne på 25 procent. Der blev således i 2009 ydet tilskud til tilgængelighedsforbedrende projekter til en samlet værdi af ca. 58 mio. kr.

Tilgængelighedspuljen 2010 havde ansøgningsfrist den 1. juni 2010. Puljen udgjorde ved fristens udløb ca. 7,3 mio. kr., og der er modtaget ansøgninger for ca. 13 mio. kr. fordelt på 125 ansøgninger.

B 40 - Forslag til folketingsbeslutning om at sikre tilgængelighed for mennesker med handicap i kommunerne.

I marts 2006 afgav Det Politisk-Økonomiske Udvalg i anledning af beslutningsforslag B 40 fra Det Radikale Venstre en beretning der opfordrede økonomi- og erhvervsministeren til, i sin daværende egenskab af handicapkoordinerende minister, at igangsætte en undersøgelse af tilgængeligheden i kommunerne i forbindelse med kommunalreformen fra 2007 og de deraf følgende kommunesammenlægninger.

På den baggrund iværksatte Erhvervs- og Byggestyrelsen i foråret 2006 en spørgeskemaundersøgelse blandt landets kommuner om tilgængeligheden på de daværende rådhus. Arbejdsmarkedsstyrelsen bidrog med faktuelle oplysninger vedrørende jobcentre. Undersøgelsen blev afsluttet i 2006.

Erhvervs- og Byggestyrelsen har aftalt med Socialministeriet at Erhvervs- og Byggestyrelsen iværksætter den opfølgende undersøgelse umiddelbart efter sommerferien 2010.

Projekter og udredninger hos Statens Byggeforskningsinstitut (SBI)

Partierne bag satspuljeforliget på det sociale område indgik i efteråret 2009 en aftale om at sikre en bevilling til SBI på 5,5 mio. kr. pr. år i perioden 2010-2013.

Midlerne skal blandt andet finansiere SBI's tilgængelighedsrådgivning der ydes til offentlige og private bygherrer og rådgivere, ligesom SBI vil fortsætte og udbygge forskningsindsatsen på tilgængelighedsområdet. Denne indsats er nødvendig for at understøtte både lovgivning, rådgivning og vejledning om tilgængelighed. På den baggrund har Erhvervs- og Byggestyrelsen iværksat fire konkrete projekter der skal indgå i SBI's forskningsindsats. Det drejer sig om projekter der har til formål ud fra forskellige vinkler at belyse den løbende indsats med at forbedre tilgængeligheden til byggeriet i Danmark i forhold til målsætningerne i FN's handicapkonvention. Projekterne forventes tidligst afsluttet i 2011.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har oplyst følgende:

Øget tilgængelighed på statsforvaltningernes hjemmesider

Statsforvaltningerne har igangsat et initiativ for at øge tilgængeligheden på www.statsforvaltning.dk. Der er tale om en ny kontaktmulighed for døve og hørehæmmede, der får adgang til de lokale statsforvaltninger via sms. Der vil på statsforvaltningernes fælles hjemmeside via videoklip blive en tegnsprogstolket anvisning i hvordan personer med hørehandicap kan kontakte den lokale statsforvaltning. Ordningen forventes endeligt etableret i efteråret 2010.

Bedre lokaleforhold – Statsforvaltningen Midtjylland

Statsforvaltningen Midtjylland flytter afdelingskontoret i Århus til nye lokaler med fuld tilgængelighed for mennesker med handicap. De hidtidige lokaler er præget af vanskelige adgangsforhold og mange smalle trapper der bevirker at kun en mindre del af bygningen er tilgængelig for kørestolsbrugere.

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling har oplyst følgende:

Forbedringer af forsyningspligten og brugerrettigheder

I medfør af bekendtgørelse nr. 701 af 26. juni 2008 om forsyningspligtgydelser blev der i 2008 udpeget en forsyningspligtudbyder med virkning fra 1. januar 2009 (TDC A/S). Med udpegningen blev der foretaget visse forbedringer af forsyningspligten på handicapområdet. Ændringerne er sket på følgende områder:

- **Teksttefontjenesten:** Teksttelefonen er med ændringen som udgangspunkt nu web-baseret i stedet for pc-baseret. Der er forsyningspligt på en teksttefontjeneste til døve, døvblevne, døvblinde samt grupper af tale- og hørehæmmede, der via den pågældende tjeneste kan kompenseres væsentligt for deres handicap. Teksttelefonen giver mulighed for at brugerne kan telefonere med brugere af såvel teksttelefoner som andre telefoner (via en tolkecentral).
- **En bredbåndsforbindelse til særlige grupper af handicappede:** I fremtiden forventes teksttelefonen i udbredt omfang at blive erstattet af videotelefoni. Forsyningspligten blev derfor udvidet med en bredbåndsforbindelse på minimum 512/512 kbit/s til brug for døve, døvblevne, døvblinde samt grupper af tale- og hørehæmmede, der via den pågældende tjeneste kan kompenseres væsentligt for deres handicap. Hastigheden skal som minimum leve op til systemkravene i det software der understøtter videotelefoni.

- Rabat ved brug af Handicappedes Nummerservice (nummeroplysning): Alle brugere af Handicappedes Nummerservice (nummeroplysning) har mulighed for at få adgang til automatisk viderestilling til det oplyste nummer til reduceret pris, uanset hvilket teleselskab de har abonnement hos. Det forudsætter dog at den handicappede borgers teleselskab indgår aftale med forsyningspligtudbyderen af nummeroplysningstjenesten om brug af tjenesten.

Med afsæt i vedtagelsen af den seneste teledirektivpakke, der bl.a. vedrører forsyningspligt og brugerrettigheder, herunder handicapforhold, forventes der i 2. halvdel af 2010 at blive fremsat forslag til ændring af den danske telelovgivning.

Minimumsstandarder, læring og it-tilgængelighed

De internationale retningslinjer for tilgængeligt webindhold, WCAG (Web Content Accessibility Guidelines), niveau AA blev pr. 1. januar 2008 en af de obligatoriske, åbne standarder, som offentlige myndigheder fremadrettet skal overholde. Videnskabsministeriet har fulgt op på aftalen om de åbne standarder med to kortlægninger af offentlige hjemmesiders tilgængelighed i henholdsvis 2008 og 2010. Næste planlagte kortlægning vil finde sted i 2012. Resultaterne af kortlægningerne er offentliggjort på hjemmesiden webtjek.itst.dk og bruges i øvrigt til dels at sætte fokus på tilgængeligheden af offentlige hjemmesider, dels at målrette regeringens initiativer på området yderligere.

Med henblik på at understøtte overholdelsen af tilgængelighedsstandarder har Videnskabsministeriet udviklet en udbudsværktøjskasse som gør det let for offentlige myndigheder at inddrage konkrete tilgængelighedskrav i udbud, indkøb og udvikling af nye digitale løsninger. Denne blev i 2009 opdateret med kravene fra version 2 af WCAG standarden.

Videnskabsministeriet har siden januar 2009 gennemført en løbende informationsindsats om it-tilgængelighed, bestående af breve til de strategiske og it-faglige ledelsesniveauer hos offentlige myndigheder samt nyhedsbreve med praktiske tips og tricks til offentlige webmastere. Sideløbende hermed deltager eller arrangerer ministeriet løbende seminarer, gå-hjem møder mv. om emnet. Ministeriet varetager derudover en rådgivningsfunktion angående it-tilgængelighed, særligt i forhold til offentlige myndigheder.

Videnskabsministeriet lancerer ultimo 2010 et e-læringsværktøj målrettet offentligt ansatte som skal uddanne og vejlede dem i hvordan man genererer tilgængelige dokumenter, videoer mv. Målgruppen er de som ikke i forvejen er særligt tekniske kyndige,

og som ikke i det daglige sidder med det primære redaktionelle ansvar for en hjemmeside, da det vurderes at eksempelvis webmastere hos offentlige myndigheder allerede er bekendt med de gældende retningslinjer og har fokus herpå.

Endelig vil Videnskabsministeriet intensivere deltagelsen i europæiske og nordiske projekter på it-tilgængelighedsområdet, bl.a. for at dele viden og udvikle værktøjer. Dette i en erkendelse af at alle lande står med de samme udfordringer, og at der forventeligt er mange synergier og meget inspiration at hente i samarbejdet med andre lande.

NemID

Den 1. juli 2010 lanceredes NemID, den nye digitale signatur til borgerne. Med den nye løsning skal borgeren kun huske et log-in til sin netbank, offentlige digitale services og en lang række private hjemmesider.

Spørgsmålet om tilgængelighed for personer med handicap har været yderst centralt i udviklingen af NemID. Der er således i samarbejde med bl.a. Dansk Blindesamfund etableret særlige løsninger til svagtseende, blinde og døvblinde.

Hjemmesiden for NemID er udviklet med tilgængelighed for øje og overholder de obligatoriske standarder for offentlige hjemmesider, herunder WCAG niveau AA standarden.

Kirkeministeriet har oplyst følgende:

Vedligeholdelse af hjemmeside om tilgængelighed i folkekirken

Kirkeministeriet har fortsat fokus på tilgængelighed til folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde og opdaterer hjemmesiden www.tilgaengelighed.km.dk med nyheder, der er relevante for menighedsrådenes arbejde med at skabe tilgængelighed til deres bygninger.

Foredrag om tilgængelighed i folkekirken på kordegneforeningens konference

Der var foredrag på kordegneforeningens konference den 4. maj 2010 på Hotel Nyborg Strand om tilgængelighed i folkekirken. Foredraget omhandlede bl.a. hvilken hjælp der er at hente på ministeriets tilgængeligheds hjemmeside, kort om bygningsreglementet, udfordringen ved at skabe tilgængelighed i folkekirkens bygninger mv.

Forsvarsministeriet har oplyst følgende:

Forbedring af tilgængeligheden

Forsvarsministeriet og underliggende myndigheder arbejder løbende på at forbedre de fysiske forhold for mennesker med handicap. I Forsvarsministeriet er der således indrettet handicapadgang, elevator, handicaptilet og automatiske døre i ankomstarealerne. Alle steder hvor det er muligt, er dørtrinene fjernet.

Beredskabsstyrelsen har i forbindelse med ombygning af styrelsens lokaler på Datavej i Birkerød sikret at de gældende krav til fysisk handicaptilgængelighed, herunder kravet til skiltning, overholdes. Styrelsen imødekommer de specielle behov/krav til indretning af arbejdspladser som personer med fysiske og psykiske handicap har. Styrelsen har, i forbindelse med opførelse af en ny bygning til brug for undervisning, etableret en kørerampe. Herudover er gulvtæpper på en række lokaliteter udskiftet med linoleum.

Artikel 13 – Adgang til retssystemet

Justitsministeriet har oplyst følgende:

Telekommunikation i forbindelse med vidneforklaring

Ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love, som trådte i kraft den 1. november 2009, blev der indsat en hjemmel i retsplejeloven til at retten kan bestemme at et vidne skal afgive forklaring ved anvendelse af telekommunikation med billede hvis det findes hensigtsmæssigt og forsvarligt, jf. retsplejelovens § 174, stk. 2. I særlige tilfælde kan afgivelse af vidneforklaring også ske ved anvendelse af telekommunikation uden billede, jf. § 174, stk. 3. På nuværende tidspunkt har 7 retter det fornødne udstyr til videokommunikation.

Artikel 14 – Frihed og personlig sikkerhed

Socialministeriet har oplyst følgende:

Ændring af reglerne om magtanvendelse over for voksne

Med lov nr. 408 af 21. april 2010 er der vedtaget ændringer af servicelovens bestemmelser om magtanvendelse over for voksne. Nogle af hovedpunkterne i lovændringen er:

- At adgangen til at anvende personlige alarm- og pejlesystemer over for personer med nedsat psykisk funktionsevne hvor den nedsatte psykiske funktionsevne er en konsekvens af en erhvervet fremadskridende mental svækkelse, er blevet lempet sådan at anvendelse af personlige alarm- og pejlesystemer kan indgå som led i plejen og omsorgen for den enkelte.
- At det bliver muligt at inddrage hensynet til f.eks. pårørendes mulighed for at holde kontakten med en beboer i et særligt botilbud, når det skal vurderes om der kan være grundlag for uden hovedpersonens samtykke at flytte vedkommende fra et egnet botilbud til et andet egnet botilbud.

Som følge af vedtagelsen af lovændringen er der udarbejdet en ny bekendtgørelse, nr. 688 af 21. juni 2010, om magtanvendelse, der trådte i kraft den 1. juli 2010. Der er endvidere udarbejdet en ny vejledning.

Artikel 16 – Frihed for udnyttelse, vold og misbrug

Socialministeriet har oplyst følgende:

Forebyggelse af seksuelle overgreb

Socialministeriet har i samarbejde med KL, Socialpædagogernes Landsforbund, Danske Handicaporganisationer og Landsforeningen LEV udarbejdet en række anbefalinger til kvalificering af indsatsen for forebyggelse af seksuelle overgreb mod mennesker med handicap.

Som opfølgning på arbejdsgruppens anbefalinger har Socialt Udviklingscenter SUS fået midler til udarbejdelsen af et inspirationsmateriale til undervisningsbrug der skal kvalificere personalet til at håndtere forebyggelse og behandling af seksuelle overgreb. Derudover er der i satspuljeaftalen for 2010 afsat 1,5 mio. kr. årligt i tre år til udvikling af en konkret metode til opfølgning og behandling af personer med kognitive handicap der har været udsat for seksuelle overgreb.

Arbejdsgruppens anbefalinger har dermed medført en konkret kvalificering af den nuværende indsats på området.

Artikel 18 – Retten til at færdes frit og til statsborgerskab

Socialministeriet har oplyst følgende:

Lempelse af udlandsbekendtgørelsen

Som led i afbureaukratiseringsplanen "Mere tid til velfærd" fra oktober 2009 er det besluttet at lempe reglerne i udlandsbekendtgørelsen (bekendtgørelse om ydelser efter lov om social service under midlertidige ophold i udlandet). Lempelserne, som er trådt i kraft den 1. januar 2010, består i at borgere med handicap kan medtage en række handicapkompenserende ydelser, herunder f.eks. hjælpemidler, handicapbil, merudgiftsydelse og borgerstyret personlig assistance, under et midlertidigt ophold i udlandet på op til en måned uden forudgående at søge kommunalbestyrelsen herom.

Lempelsen har til formål at gøre det lettere for borgere med handicap at rejse til udlandet på lige fod med ikke-handicappede.

Artikel 19 – Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet

Socialministeriet har oplyst følgende:

Den fælles tolkeløsning for mennesker med hørehandicap

Med lov nr. 1503 af 27. december 2009 om tolkning til personer med hørehandicap er der etableret en fælles tolkeløsning på tværs af sektorer for at give mennesker med hørehandicap en enkel og smidig adgang til tolkning på områder der ikke er dækket af andre ordninger. Den fælles tolkeløsning dækker tolkning tidsubegrænset på visse områder. Eksempler på aktiviteter der dækkes ubegrænset af den fælles tolkeløsning, er politiske arrangementer, handicappolitiske aktiviteter og rådgivning hos bank og pensionskasse. Derudover har hver tolkebruger ret til en timebank med et fast årligt antal timers tolkning som tolkebrugeren selv kan prioritere. Loven er en udmøntning af satspuljeaftalen for 2009.

Fra 1. januar 2010 har Den Nationale Tolkemyndighed varetaget arbejdet med den fælles tolkeløsning, men der er fortsat brug for input i forhold til faglig viden, afklaring af behovet for udvikling af nye tolkeformer samt andre fagspecifikke spørgsmål vedrørende den fælles tolkeløsning. Det følger derfor af loven at der skal nedsættes et tolkeråd der kan bidrage med dette. Tolkerådet mødes minimum to gange årligt.

Tolkerådet består af en formand og repræsentanter fra Beskæftigelsesministeriet, Finansministeriet, Justitsministeriet, Kirkeministeriet, Kulturministeriet, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, Undervisningsministeriet og Socialministeriet, samt tre repræsentanter for Danske Handicaporganisationer. Tolkerådet har afholdt dets første møde i juli 2010.

Tolkemyndigheden er placeret ved Statsforvaltningen Syddanmark, som har givet bidrag herom til Indenrigs- og Sundhedsministeriets bidrag til redegørelsen.

Tolkemyndighedens hjemmeside, www.dntm.dk, er tilrettelagt således at mennesker med hørehandicap har let adgang til informationerne.

Frit valg af hjælpemidler og boligindretning

Der indføres frit valg af alle typer af hjælpemidler og boligindretning til borgere med handicap. Lovændringen, som træder i kraft den 1. oktober 2010, giver borgere med handicap der er visiteret til et hjælpemiddel, adgang til frit leverandørvalg, ligesom borgerne mod betaling af en eventuel merpris kan vælge et dyrere hjælpemiddel end det de er visiteret til. Endvidere giver lovændringen borgere med handicap der er visiteret til kompenserende boligindretning, mulighed for at vælge en anden håndværker til udførelse af boligindretningen end den som kommunen har anvist. Desuden kan borgerne mod betaling af en eventuel merpris vælge andre materialer end dem som kommunen har bestemt.

Lovændringen har til formål at skabe lige muligheder for samfundets svage og udsatte grupper og forbedre vilkårene for den enkelte borger gennem øgede og bedre valgmuligheder.

Kvalitetsudvikling og særlig indsats for beboere på botilbud

I forbindelse med satspuljeaftalen for 2008 blev der afsat 50 mio. kr. i alt i årene 2008-2011 til at bidrage til en kvalitetsudvikling og gøre en særlig indsats over for beboerne på botilbud efter servicelovens § 107 og § 108 og tilsvarende almene boliger. Puljen består af syv initiativer, hvoraf de seks nævnes her, mens det syvende initiativ nævnes under Socialministeriets initiativer rubriceret under artikel 9:

- Kompetenceudvikling i botilbud.
- Forsøg med nye måder at tilrettelægge hjælpen på i botilbud.
- Uddannelse af beboere i medborgerkompetencer.

- Modelprojekt for brugen af it-løsninger til kommunikation for personer med kommunikationsvanskeligheder og varigt nedsat funktionsevne.
- Etablering af vidensportal der kan understøtte og sprede faglig viden om metoder og redskaber blandt personalet i botilbud.
- Ide- og demokratiprojekt rettet imod udviklingshæmmede.

Forstærket indsats i forhold til børn, unge og voksne med ADHD

I satspuljeaftalen for 2009 er der afsat 26 mio. kr. i alt i årene 2009-2012 til en ny og forstærket indsats i forhold til børn, unge og voksne med ADHD med det formål at sikre at borgere med ADHD får en mere målrettet støtte og kompensation for deres funktionsnedsættelse, så risikoen for andre problemer reduceres mærkbart. Hovedelementerne i projektet er:

- Kortlægning af den eksisterende indsats på området.
- Udvikling og afprøvning af screeningsværktøj i tilbud på udsatteområdet.
- Gennemførelse af udviklingsprojekter.
- Løbende og afsluttende formidlingsaktiviteter.
- Igangsættelse af forskningsprojekt om ADHD, diagnoseperspektivets betydning mv.
- Udvikling af national handlingsplan.

Lavere grundkapital og højere maksimumbeløb til handicapboliger

Pr. 1. januar 2008 og frem til 31. december 2010 er den kommunale grundkapital for boliger der indrettes særligt med henblik på at betjene personer med betydelig varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, jf. lov om almene boliger § 115, stk. 4, nedsat fra 14 pct. til 7 pct. Endvidere blev maksimumbeløbet for byggeriets anskaffelsesum for etablering af boligerne pr. 1. januar 2008 forøget med 12 pct. i visse dele af landet hvor prispresset er størst. Opjusteringen skete ud over den almindelige prisregulering, jf. § 15, stk. 2, 4. pkt., i bekendtgørelse om støtte til almene boliger mv. Pr. 1. juli 2009 opjusteres maksimumbeløbet yderligere i Odense, Silkeborg, Horsens, Fredericia, Kolding og Vejle med 6 pct.

Danmarkbolig.dk

Boligportalen danmarkbolig.dk blev lanceret i efteråret 2009 og er en portal der er etableret af Socialministeriet i samarbejde med KL, regionerne, Boligselskabernes Landsforening og Landsbyggefonden. Der er mere end 550.000 almene boliger præsenteret på portalen. På portalen kan brugerne få overblik og information om boligerne. Portalen vil især være nyttig for personer der søger en handicapegnet bolig. Bru

gerne får således på portalen det bedst mulige overblik over hvor der findes handicapegnede almene familieboliger i Danmark.

Ny vejledning om borgerstyret personlig assistance

I forbindelse med implementeringen af reglerne om borgerstyret personlig assistance (BPA) er der udarbejdet en ny samlet vejledning for servicelovens §§ 95 og 96 (vejledning nr. 94 af 10. november 2009). Vejledningen giver et samlet overblik over udmålings- og beregningsregler samt tilgrænsende regelsæt.

Justitsministeriet har oplyst følgende:

Ikke længere betaling for anvendelse af tegnsprogstolk ved aflæggelse af køreprøve

Rigspolitiet har medio april 2010 iværksat en praksisændring, således at hørehæmmede ikke længere selv skal betale for anvendelsen af en tegnsprogstolk ved aflæggelse af køreprøve (teoriprøve og praktisk prøve) i forbindelse med erhvervelse af kørekort. Udgiften afholdes nu af politiet.

Miljøministeriet har oplyst følgende:

Synliggørelse af udbuddet af mulighederne for mennesker med handicap på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside

På Skov- og Naturstyrelsens fornyede hjemmeside fra marts 2010 er der oprettet et menupunkt for mennesker med handicap. På hjemmesiden kan man få oversigt over udbuddet af handicapegnede faciliteter som kan benyttes af kørestolsbrugere. Der er her angivet stier, hundeskove, adgang til stranden med kørestol, bål-, overnatnings- og legepladser i naturen, adgang med kørestol til fugletårne, muligheder for handicappede fiskere, naturskoler og naturudstillinger samt p-pladser og toiletter. På hjemmesiden kan man også finde de vandretursfoldere som indeholder handicapegnede stier der kan benyttes af kørestolsbrugere. Dog vil der altid være forhold i naturen som gør at der er risiko for at køre fast, også på handicapegnede stier.

Søgemulighed for mennesker med handicap på ny portal for friluftaktiviteter

Med lanceringen i juni 2010 af en ny portal for friluftsfaciliteter og ture, www.udinaturen.dk, er der mulighed for at søge på "egnet for gangbesværede" og "kørestolsegnet" inden for de fleste søgemuligheder.

Artikel 20 – Personlig mobilitet

Socialministeriet har oplyst følgende:

Forbedringer af reglerne om støtte til køb af handicapbil

Med ændringer af serviceloven, der træder i kraft den 1. oktober 2010, er der gennemført en række forbedringer af reglerne om støtte til køb af handicapbil. Der indføres regler om forholdsmæssig fordeling af provenu for borgere der har foretaget merkøb i bilen, samt eftergivelse af restgæld for borgere der bliver frataget støtten til bilen som følge af en ændring i funktionsnedsættelsen. Desuden er der gennemført en række forenklinger af reglerne om støtte til køb af bil med henblik på at gøre det enklere for sagsbehandlerne at behandle sager om støtte til køb af bil. Blandt andet er der sikret hjemmel til at sagsbehandleren kan overlade afprøvning af bilen til borgeren i samarbejde med bilforhandler eller anden privat aktør, og der gives i genbevillingssager mulighed for at borgeren kan afgive en tro og love-erklæring på at vedkommendes funktionsnedsættelse og kørselsbehov siden sidste bevilling er uændrede. Med ændringerne lettes sagsbehandlingen, og sagsbehandlingstiden afkortes.

Artikel 21 – Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling har oplyst følgende:

Tilgængelig information på det private område

Videnskabsministeriet arbejder for at fremme udviklingen af tilgængelige løsninger på det private område og har i 2010 indgået et samarbejde med Center for Ligebehandling af Handicappede, E-handelsfonden og Foreningen for Distance- og Internethandel (FDIH) om fremadrettet at sætte fokus på tilgængeligheden af private digitale tjenester, herunder e-handelsbutikker. Foreløbigt planlægges et seminar til afholdelse i oktober 2010 om betydningen af og fordelene ved tilgængelige private hjemmesider. Derudover afholder ministeriet løbende seminarer eller dialogmøder om tilgængeligheden af forskellige tekniske løsninger hvoraf nogle er særligt relevante for private tjenesteudbydere. Endelig forventer ministeriet at kunne lancere et e-læringsværktøj om it-tilgængelighed målrettet private tjenesteudbydere, herunder e-handelsbutikker, inden udgangen af 2010.

Tilgængelige massemedier

Lignende initiativer som nævnt umiddelbart ovenfor vil blive taget med henblik på at tilskynde massemediernes til at gøre deres digitale ydelser tilgængelige. Videnskabsministeriet planlægger for eksempel at indlede dialog med relevante brancheforeninger om hvordan der i fællesskab kan sættes fokus på fordelene ved tilgængelige digitale nyhedsmedier.

Socialministeriet har oplyst følgende:

Forbedring af den tekniske tilgængelighed på Socialministeriets hjemmeside

Kontoret for Kommunikation arbejder løbende på at øge den tekniske tilgængelighed på Socialministeriets hjemmesider. Socialministeriets mål har været at opfylde WCAG 2.0 AA kravet til teknisk tilgængelighed på hjemmesider. Målet blev nået i løbet af det sidste år. Hjemmesiderne er blevet testet af eksterne konsulenter der bekræfter at Socialministeriets hjemmesider opfylder kravene til den tekniske tilgængelighed.

Artikel 24 – Uddannelse

Undervisningsministeriet har oplyst følgende:

Rapporten fra juni 2010 "Specialundervisning i folkeskolen - veje til en bedre organisation og styring"

En analyse af specialundervisningen i folkeskolen blev gennemført i 2010 og viser at forholdsvis mange elever i Danmark, sammenlignet med Sverige og Finland, udskilles til undervisning i specialklasser og specialskoler. Det kan ikke dokumenteres at denne udskillelse nødvendigvis er relevant for en så stor andel af eleverne som udskilles i dag. Analysen viser samtidig at specialundervisningen i specialklasser og specialskoler er markant dyrere end tilbud inden for den almindelige folkeskole. Endvidere viser analysen at udgifterne til specialundervisning gennem de senere år har været markant stigende.

Udvalget bag rapporten foreslår på den baggrund en række konkrete initiativer der kan bidrage til at gøre folkeskolen mere inkluderende.

Analysens resultater vil indgå i forhandlingerne om kommuneaftalen for 2011.

Aftalen mellem regeringen og KL om kommunernes økonomi for 2011

Regeringen og KL har aftalt at arbejde for en omstilling i folkeskolen, således at målsætningen om inklusion bidrager til en reduktion af ressourcerne der anvendes til specialundervisning.

Regeringen vil arbejde for at der gennemføres en lovændring med henblik på at afgrænse specialundervisning til at omfatte støtte i mindst 12 ugentlige undervisningstimer samt undervisning i specialklasser og specialskoler. Samtidig tydeliggøres målsætningen om at skolen skal være inkluderende via en bekendtgørelsesændring. Desuden skal der ske en justering af det vejledende materiale på området, således at det klart fremgår at specialundervisning ikke alene kan tildeles på grund af en diagnose, f.eks. autisme eller ADHD.

Endvidere fremgår det af aftalen at der i forbindelse med lovændringen skal ses på klagesystemet, på reglerne om den mellemkommunale refusion i forbindelse med det frie skolevalg samt anbragte børns skoletilbud.

Vejledning om sagsbehandlingen i sager om specialundervisning og specialpædagogisk bistand i kommunerne

Skolestyrelsen har udarbejdet en vejledning der er en praktisk hjælp til at tilrettelægge og gennemføre et godt sagsforløb.

Vejledningen henvender sig først og fremmest til de myndighedspersoner der har ansvaret for at træffe afgørelse om specialundervisning/specialpædagogisk bistand. Det vil sige skoleledere, børne- og kulturchefer, kommunale sagsbehandlere og PPR-medarbejdere.

Vejledningen blev lanceret i december 2008 og er senest blevet opdateret i maj 2010.

De nationale test i folkeskolen

Skolestyrelsen har udarbejdet et vejledningsmateriale om testgennemførelse til lærere som underviser elever med funktionsnedsættelser. Vejledningsmaterialet informerer blandt andet om de muligheder testsystemet allerede nu har, f.eks. muligheder for anvendelse af hjælpemidler og pauser der kan sikre at elever med vanskeligheder kan gennemføre testen på lige fod med andre elever.

Folkeskolens afsluttende prøver

Til brug for skolernes arbejde med at forberede prøverne for elever med særlige behov har Skolestyrelsen udarbejdet en vejledning der beskriver procedurer og muligheder i forbindelse med fravigelse af bestemmelserne ved prøverne. Fravigelserne omfatter ændrede vilkår ved prøveafleggelsen, herunder forlænget tid, praktisk medhjælp, tegnsprog og tolk samt brug af hjælpemidler som prædiktionsprogrammer, digital syntetisk oplæsning og talende lommeregner.

Vejledningsmaterialet er offentliggjort på Skolestyrelsens hjemmeside og justeres med jævne mellemrum.

Projekt om tosprogede elever og specialundervisning

Der er via satspuljen 2010 givet midler til at udarbejde et iagttagelsesmateriale til brug i skole og hjem med henblik på en nøjere beskrivelse af specifikke funktionsnedsættelser hos tosprogede elever, og med henblik på at der udarbejdes beskrivelser af metoder og materialer samt manual til brug for pædagogisk personale med det formål at afdække specifikke funktionsnedsættelser der skyldes andre forhold end sprogproblemer.

Udviklingsarbejdet forventes igangsat i efteråret 2010.

IT-rygsække til læse-/stavesvage elever

Der er via satspuljen givet 1 mio. kr. til at Favrskov Kommune kan indkøbe it-rygsække til læse-/stavesvage elever. Formålet er at øge elevernes læring og mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Introduktionen af it-rygsækkene kombineres med anvendelse af LP-modellen der er et analyseværktøj til kortlægning af læringsmiljøet.

Projektet implementeres i 2010 og afsluttes i 2013.

Skoleudvikling med henblik på inklusion i normalundervisningen

Der er via satspuljen givet 11,6 mio. kr. til skoleudvikling der øger inklusion og faglighed samt reducerer henvisning til specialundervisning. 23 kommuner har fået bevilget tilskud til projekter under overskrifterne: a) Kommunale strategier, organisationsformer og beredskaber, b) Rammer for læring på skole- eller klasseniveau og c) Supplerende eller alternative elevaktiviteter tilrettelagt i sammenhæng med den undervisning eleverne i øvrigt modtager.

Udviklingsarbejdet er implementeret i 2008 og slutter med udgangen af 2010.

Handicappuljen 2010

Undervisningsministeriets handicappulje yder tilskud til forsøgs- og udviklingsprojekter, analyser, udredninger, evalueringer og initiativer af forskningsmæssig karakter samt undervisningsforsøg inden for områderne specialundervisning for børn, unge og voksne samt uddannelse og handicap. Puljen er på 2 mio. kr.

Vejledning om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

Undervisningsministeriet vil udarbejde en vejledning som skal forklare og uddybe lov og bekendtgørelse om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Vejledningen vil indeholde beskrivelser af retskravet, målgruppen og aldersgruppen for ungdomsuddannelsen, kommunalbestyrelsens tilbud om en ungdomsuddannelse, herunder hvornår og hvordan tilbuddet gives, ungdomsuddannelsens indhold, herunder uddannelsesplanen, afklaringsforløb, undervisning, praktik, praktiske aktiviteter og træning, timetal samt muligheden for afbrydelse af og genoptagelse af ungdomsuddannelsen, uddannelseselementernes finansiering, herunder mellemkommunale betalingsforhold, de grundlæggende regler inden for emnerne befordring samt undervisningsmidler og specialpædagogisk støtte, kompetencepapiret, klageadgangen og ydelser og tilbud efter anden lovgivning der kan have relation til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov.

Vejledningen forventes udstedt 3. kvartal 2010.

Redegørelse til Folketingets Uddannelsesudvalg om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

Som led i den løbende evaluering af ungdomsuddannelse for unge med særlige behov blev der i foråret 2010 undersøgt en række temaer vedrørende ungdomsuddannelsen og de elever der er optaget på uddannelsen (indhold i uddannelsesplanerne, vejledning, støtteforanstaltninger og forsørgelse), elevdata, herunder oplysninger om forsørgelsesgrundlag, erfaringer fra satspuljeprojekterne HUG (Helhedstækning i Uddannelsesgarantien) og KLAP (Kreativ, Langsigtet Arbejds-Planlægning) samt oplysninger om antal og arten af klagesager inden for ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.

Undervisningsministeren vil på baggrund af evalueringen i lighed med sidste år udarbejde en redegørelse til Folketingets Uddannelsesudvalg i september 2010.

Publikation med opsamling af de gode uddannelsesplaner

Undervisningsministeriet indsamler i samarbejde med brugerorganisationerne gode eksempler på uddannelsesplaner under ungdomsuddannelse for unge med særlige behov som bl.a. viser hvordan praktikken understøtter målene i uddannelsesplanen og giver den unge erfaringer der øger de personlige og beskæftigelsesmæssige kompetencer. Endvidere beskrives med eksempler hvordan uddannelsesplanerne kan sammensættes af forskellige aktiviteter tilpasset den enkelte deltagers forudsætninger og ønsker. Beskrivelserne vil omfatte ordinær undervisning, forlagt undervisning og værkstedsundervisning, forskellige former for støttet praktik og træning samt selvstændige praktikforløb.

Publikationen forventes udgivet i 3. kvartal 2010.

Overbygning til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

Undervisningsministeriet vil nedsætte en arbejdsgruppe med deltagelse af relevante fagpersoner og interessenter der skal vurdere behovet for at etablere en overbygning til den særlige ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, herunder i givet fald stille forslag til en sådan overbygning. Arbejdsgruppen vil i arbejdet løbende inddrage relevante fagpersoner og interessenter samt tage kontakt til skoleforeninger, interesseorganisationer, arbejdsmarkedets parter m.fl.

Arbejdsgruppen skal afslutte arbejdet inden udgangen af december 2010.

Undersøgelsen "Uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med handicap"

Capacent/Epinion har i 2009 for Undervisningsministeriet gennemført en undersøgelse finansieret af satspuljemidler som er den første landsdækkende repræsentative kortlægning af uddannelsesresultater og -mønstre for børn og unge med handicap (ikke-kognitive handicap).

Undersøgelsen omfattede børn og unge med handicap født i 1990 og viser bl.a. at de har det svært i uddannelsessystemet. Sammenlignet med elever uden handicap får de lavere karakterer, flere dropper ud og færre søger ungdomsuddannelser. Undersøgelsen viser endvidere at skolen i særlig grad støtter dem der har sværest ved at klare skolegangen, og at specialundervisning nytter. Men den viser også at støtten ikke er i stand til fuldt ud at kompensere for disse børn og unges handicap. Undersøgelsens resultater indgår i ministeriets løbende overvejelser om nye initiativer på området.

Pædagogisk vejledning til ordblindeundervisning for voksne

Dansk Videnscenter for Ordblindhed har for Undervisningsministeriet udarbejdet en pædagogisk vejledning til ordblindeundervisningen for voksne. Formålet med vejledningen er at vejlede og inspirere til undervisning og specialpædagogisk støtte til voksne deltagere med ordblindhed. Målgrupperne er både deltagere med dansk som modersmål og deltagere med dansk som andetsprog.

Vejledningen giver konkrete forslag til læsepædagogisk tilrettelæggelse af undervisning, og hvordan der kan ske en hensigtsmæssig samordning med andre undervisningstilbud eller ordblindeundervisning foretaget på virksomheder.

Udarbejdelsen af vejledningen er igangsat i 2006 og færdiggjort i 2010.

Manual om tilsyn med specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder

Undervisningsministeriet har i januar 2010 udgivet en manual der beskriver målsætningen for kommunernes tilsyn med specialundervisningen, principper for tilsynet, tilsynets opgaver, tilsynets virkemidler og tilsynets organisering. Manualen er ikke et bindende dokument, men alene et materiale til inspiration og støtte for kommunernes tilsynsarbejde.

Ordblindetest til voksne med dansk som andetsprog

Undervisningsministeriet har indgået en aftale med Center for Læseforskning ved Københavns Universitet om at udvikle og afprøve et materiale til mere sikker identifikation af voksne ordblinde med dansk som andetsprog.

Center for Læseforskning har i den forbindelse udviklet og afprøvet en ordblindetest til voksne med dansk som andetsprog. Afprøvningen har vist at det nyudviklede testmateriale er velegnet til at identificere gruppen af ordblinde med dansk som andetsprog.

Formålet med at igangsætte udviklingsarbejdet var at forbedre institutionernes nuværende muligheder for at vurdere om læsevanskeligheder hos voksne med dansk som andetsprog først og fremmest skyldes generelle dansksproglige vanskeligheder, eller om det er sandsynligt at vanskelighederne til dels skyldes ordblindhed. Der er derfor i udviklingen af materialet blevet lagt vægt på at minimere den indflydelse som begrænsede dansksproglige færdigheder kan have på andetsprogedes resultater på en ordblindetest.

For at sikre at det nyudviklede materiale bliver pædagogisk anvendeligt, udvikles der i tillæg til materialet en vejledning og en demonstrationsvideo, hvori afvikling af testene og vigtige overvejelser i forbindelse med brug af materialet som et fagligt redskab gennemgås.

Udviklingsarbejdet er igangsat i 2008 og forventes færdiggjort med udgangen af 2010.

Netavisen www.ligetil.nu

Der er til netavisen www.ligetil.nu via satspuljen givet i alt 5 mio. kr. over de næste tre år, fordelt med 1,5 mio. kr. i 2010, 1,5 mio. kr. i 2011 og 2 mio. kr. i 2012. Midlerne skal anvendes til at investere i teknologi, organisation og markedsføring. Det er formålet med netavisen at skabe en kvalificeret og kendt hjemmeside for de mange svage læsere, støtte og styrke læsesvages muligheder for at følge med i døgnets væsentligste samfundsmæssige debat og endvidere skabe værktøj som kan bruges i undervisnings- og behandlesystemet til at træne læsesvage og tilskadekomne borgere.

Multikulturel diversitet og specialundervisning

European Agency for Development in Special Needs Education har i foråret 2010 afsluttet et treårigt projekt med titlen: "Multikulturel diversitet og specialundervisning". Projektet har til formål at kortlægge hvordan man bedst kan støtte elever med særlige undervisningsmæssige behov når de har en anden kulturel baggrund og i nogle tilfælde også taler et andet sprog. Projektet har haft deltagelse fra 25 europæiske lande, herunder Danmark, der hver især har udarbejdet en national landerapport. Resultatet af projektet viser bl.a. at på nogle områder lever Danmark op til agenturets anbefalinger (f.eks. indsamling af information og dokumentation om elevgruppen, krav om kommunernes udarbejdelse af kvalitetsrapporter) og på andre områder kun delvist (f.eks. ingen særlige krav til psykologers uddannelsesforløb om viden på området og manglende sammentænkning af den enkelte elevs behov for både specialundervisning og undervisning i dansk som andetsprog).

Forslag til lovændringer med henblik på at følge op herpå forventes fremsat i folketingsåret 2010/2011.

Forsøg med særlige gymnasieklasser for elever med Aspergers syndrom

På Høje-Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium gennemføres forsøg med særlige gymnasieklasser for elever med Aspergers syndrom. Forsøgene indebærer etablering af små klasser (ca. 8 elever), mens der ikke er givet dispensationer fra bestemmelserne om undervisning og prøver. Den første forsøgsklasse blev etableret på

Høje-Taastrup Gymnasium i august 2007. I 2008 og 2009 startede hvert år yderligere to forsøgsklasser på henholdsvis Høje-Taastrup Gymnasium og Paderup Gymnasium.

Undervisningsministeriet har givet tilskud til opstart af i alt tre nye forsøgsklasser fra august 2010. Tilskuddene er givet til et treårigt stx-forløb (uddannelsen til studentereksamen) for elever med Aspergers syndrom på Høje-Taastrup Gymnasium, et treårigt stx-forløb (uddannelsen til studentereksamen) for elever med Aspergers syndrom på Paderup Gymnasium og et toårigt hf-forløb (uddannelsen til højere forberedelseseksamen) på Høje-Taastrup Gymnasium.

Formålet med forsøgene er at eleverne skal gennemføre en almengymnasial uddannelse. Eleverne skal dermed leve op til både de faglige mål i det almene gymnasium og de overfaglige mål om faglig indsigt, almindelig og studiekompetence. Eleverne skal blandt andet blive i stand til at anvende forskellige arbejdsformer, fungere i et studiemiljø hvor kravene til selvstændighed, samarbejde og sans for at opsøge viden er centrale, og forholde sig reflekterende og ansvarligt til deres omverden og deres egen udvikling.

Gymnasierne skal derudover have fokus på at inkludere eleverne i undervisningen i de ordinære klasser og i gymnasie miljøet på skolerne.

Kompetenceudviklingskursus for lærere, vejledere og ledere på erhvervsuddannelsesinstitutionerne

Undervisningsministeriet ydede i 2009 økonomisk støtte til at der i regi af Psykiatrifonden blev iværksat et landsdækkende kompetenceudviklingskursus for lærere, vejledere og ledere på erhvervsuddannelsesinstitutioner om støtte til psykisk sårbare unge, herunder unge med psykiske handicap. Som led i projektet udkom der gennem Undervisningsministeriets håndbogsserie i marts 2010 også en publikation om støtte til psykisk sårbare unge, hvilken er sendt til alle landets ungdomsuddannelsesinstitutioner og vejledningscentre.

Vejledning af unge med særlige behov

Undervisningsministeriet har senest ved en lovændring i 2010 øget vejledningsindsatsen for de unge som måtte have et særligt vejledningsbehov.

Af lov om vejledning om uddannelse og erhverv samt pligt til uddannelse, beskæftigelse mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 671 af 21. juni 2010, § 1, stk. 2 og 4, fremgår nu, at vejledningen i særlig grad skal målrettes unge som uden en særlig vejledningsindsats har eller vil få vanskeligheder ved at vælge, påbegynde eller gennemføre en uddan-

nelse eller vælge et erhverv. Endvidere skal vejledningen bidrage til at frafald fra og omvalg i uddannelserne begrænses mest muligt, og at den enkelte elev eller studerende fuldfører den valgte uddannelse med størst muligt fagligt og personligt udbytte.

Undervisningsministeriet har foranlediget udviklingen af en diplomuddannelse i uddannelses- og erhvervsvejledning. Et af modulerne på denne uddannelse har overskriften "Vejledning af børn, unge og voksne med særlige behov". Formålet med modulet er at give den studerende mulighed for at tilegne sig viden om og erhverve sig forudsætninger for at kunne yde vejledning om uddannelse og erhverv over for børn, unge og voksne hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte.

Uddannelseskatalog for unge med særlige behov.

Undervisningsministeriet har givet et væsentligt økonomisk bidrag til Foreningsfællesskabet Ligeværds udgivelse af et gratis-katalog om uddannelsesstilbud for unge med særlige behov: <http://www.ligevaerd.dk/media/2387/aktivt%20uddkatalog%202010>

Kataloget er et opslagsværk og indeholder beskrivelser af skoletyper, herunder om den enkelte skole og uddannelsessted, målgruppe, økonomi mv. Kataloget indeholder endvidere beskrivelser af tre ungdomsuddannelsesforløb: erhvervsgrunduddannelse (EGU), særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU) og erhvervsuddannelse (EUD).

Styrket fleksibilitet og tilgængelighed af videregående uddannelser

Undervisningsministeriet afsatte i 2009 6 millioner kroner til ni forskellige it-projekter inden for didaktik, studieredskaber, kompetenceudvikling, it-baserede prøveformer, undervisningsdifferentiering, fastholdelse, efter- og videreuddannelse, fjernundervisning og uddannelseskompetencer til det nye årtusinde.

Formålet med projekterne var at styrke uddannelsernes fleksibilitet og tilgængelighed ved hjælp af it, så de videregående uddannelser i højere grad kan imødekomme særlige behov - det være sig geografiske, lærings- eller kompetencemæssige. Projekterne har bidraget til at udvikle best practice for målrettet it-anvendelse med henblik på at formidle og udbrede gode erfaringer med øget fleksibilitet og forbedrede it-kompetencer.

Lov nr. 78 af 27. januar 2010 om ændring af lov om statens uddannelsesstøtte (SU-loven) og forskellige andre love på Undervisningsministeriets område

Der skal etableres særlige kompetenceudvidende forløb for nyuddannede som har gennemført særligt ledighedstruede videregående uddannelser inden for Undervisningsministeriets, Videnskabsministeriets, Kulturministeriets eller Økonomi- og Erhvervsministeriets område. Forløbene kan vare op til 6 måneder.

I forbindelse med gennemførelsen af lov nr. 77 af 27. januar 2010 om særlige kompetenceudvidende forløb for nyuddannede gennemførtes en følgelovgivning der gav studerende med funktionsnedsættelser adgang til specialpædagogisk støtte på samme måde som i ordinær uddannelse. Ligeledes åbner loven mulighed for at der kan søges om stipendium som tillæg, når varig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse giver meget betydelige begrænsninger i evnen til at påtage sig erhvervsarbejde.

Loven har gyldighed til og med den 31. januar 2011. Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte har endnu ikke modtaget ansøgninger om stipendium som tillæg eller specialpædagogisk støtte.

Capacents undersøgelse af studiematerialer på særlige medier

I efteråret 2008 gennemførte Capacent en undersøgelse for Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte af årsager til begrænset udnyttelse af bevillingsrammer for studerende der modtager studiematerialer på særlige medier (f.eks. lydbøger). Baggrunden for undersøgelsen var at styrelsen havde konstateret at brugerne i gennemsnit kun udnyttede omkring 1/3 af den bevilgede ramme. Styrelsen havde derfor behov for en undersøgelse af brugernes tilfredshed med ordningen som forberedelse til gennemførelse af et EU-udbud på området i foråret 2009.

Undersøgelsen viste at der generelt var tilfredshed med kvaliteten af materialerne og ordningen, men at kendskabet til de enkelte formater og anvendelsen af dem var begrænset. Videre fandt Capacent at der ikke var fuld tilfredshed med leveringstiden fra leverandøren i forbindelse med nyproduktion. Endelig viste undersøgelsen at vejledningen af de studerende under ordningen ikke i tilstrækkelig grad tog udgangspunkt i de individuelle behov, og at brugerne til en vis grad fandt at de administrative procedurer ved ansøgning om rammer oplevedes som flaskehalse.

I forlængelse af undersøgelsen valgte styrelsen i sit EU-udbud i alt væsentligt at fastholde de oprindelige formater, men at stille øgede krav til leverandøren om vejledning i brugen af dem i forbindelse med bestilling. Udgangspunktet for denne vejledning i formaternes egnethed skal være den enkelte bruger og dennes særlige vanskelighe-

der. Endelig er der stillet skærpede krav til den systematiske afrapportering af leveringstider, så styrelsen kan følge at der leveres som aftalt i kontrakten.

Styrelsen arbejder i efteråret 2010 på at implementere nye it-understøttede administrative procedurer for at afkorte sagsbehandlingstiden ved genansøgning om bevilningsrammer til studiematerialer på særlige medier.

Capacents undersøgelse af støttemuligheder til elever og studerende med læse- og skrivevanskeligheder

I forlængelse af undersøgelsen af studiematerialer på særlige medier valgte Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte i efteråret 2009 at gennemføre en lignende undersøgelse af brugertilfredshed af de støttemuligheder der udover studiematerialer på særlige medier kan være relevante for elever og studerende med dysleksi. Støttemulighederne er såkaldte it-startpakker (en bærbar pc med kompenserende software og hardware, f.eks. talesyntese, ordforslagsprogram og scannerpen), instruktion i it-startpakkens anvendelse samt studiestøttetimer.

Undersøgelsen viste at 85 pct. var tilfredse eller meget tilfredse med it-startpakken. It-startpakken har en væsentlig betydning for uddannelsesforløbet idet den bidrager til at give elever og studerende selvtilid, øger deres uafhængighed og effektiviserer deres studiearbejde. Instruktion i brug af it-startpakken er af afgørende betydning for at få det fulde udbytte af de kompenserende programmer. Studiestøttetimerne blev vurderet som en mere fremadrettet støtte, hvor it-startpakken var "her-og-nu" kompensation, men netop samspillet mellem studiestøtte og it-startpakke blev af mange studiestøttemodtagere vurderet vigtigt. Dog viste undersøgelsen også at der er stor forskel på omfanget af instruktion der gives på de enkelte uddannelsesinstitutioner, idet undersøgelsen peger på at hver 5. støttemodtager ikke har modtaget instruktion, samt knap hver 3. af dem som modtog instruktion, havde behov for mere end de fik tilbudt.

Styrelsen har i forlængelse af undersøgelsen valgt at udarbejde en tjekliste til instruktion og således tydeliggøre hvad elever og studerende forventes at blive instrueret i for at blive bedst muligt kompenseret for deres handicap. Tjeklisten er tilgængelig for institutionerne fra styrelsens netsteder.

Vejledning til døve elever og studerende om tolkebistand

Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte yder støtte i form af tolkebistand til elever og studerende på ungdomsuddannelser og videregående uddannelser. I forbindelse med en generel tolkemangel har styrelsen i enkelte situationer oplevet at det ikke var muligt

for styrelsens tolkeleverandør at skaffe tolk til et mindre antal elever og studerende ved studiestart.

Styrelsen har på den baggrund udarbejdet 3 små pjecer, som er tilgængelige fra styrelsens netsteder.

Pjecerne henvender sig til døve elever og studerende, til sps-vejlederen på uddannelsesinstitutionen samt til undervisere. Pjecerne har til formål at belyse, hvad man skal huske på i forbindelse med tolkebistand i en uddannelsessammenhæng, og de indeholder oplysninger og råd om hvordan man bestiller tolk i god tid, hvilke oplysninger tolkeleverandøren skal modtage samt hvordan tolken placerer sig i undervisningslokalet.

Det er styrelsens forventning at pjecerne kan bidrage til at skabe forståelse for de behov som en døv elev eller studerende har i en uddannelsessammenhæng, og ligeledes sørge for at de døve elever og studerende får fokus på det de selv kan gøre for at tolkebistanden bliver planlagt i god tid.

Pjecerne er udarbejdet med bidrag fra Danske Døves Ungdomsforbund (DDU), Danske Døves Landsforbund (DDL) samt styrelsens tolkeleverandører.

Styrket støtte til handicappede, herunder ordblinde, på AMU

Deltagere med særlige behov eller et handicap som deltager i en arbejdsmarkedsuddannelse (AMU), kan søge skolen om specialpædagogisk støtte (SPS). Denne forsøgsordning muliggør at handicappede voksne (herunder ordblinde) i større omfang vil kunne deltage i og gennemføre voksen- og efteruddannelse. Støtten gives til alle former for handicap, men søges især af ordblinde deltagere, der for eksempel har brug for særlige oplæsningsprogrammer eller en it-rygsæk. Det er Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte der administrerer denne ordning.

Ministeriet for Flygtning, Indvandrere og Integration har oplyst følgende:

Hjælp til prøvedeltagere

Integrationsministeriet har i forbindelse med afholdelsen af Prøve i Dansk 2 og Prøve i Dansk 3 i november 2009 ændret sin praksis, således at der for første gang er givet dispensation til at ordblinde prøvedeltagere kan benytte hjælperedskaber fra den såkaldte it-rygsæk.

It-rygsækken kan bevilges ordblinde borgere af bopælskommunen. It-rygsækken indeholder it-udstyr der bl.a. kan omsætte indskannede tekster til syntetisk tale. Hermed gives den ordblinde et redskab i hænde til selvstændigt at kunne benytte trykt tekst i hverdagen – i beskæftigelse, uddannelse og i fritidslivet. It-rygsækken rummer desuden hjælpemidler til støtte for skriftlig fremstilling, bl.a. programmet "cd ord 6", som kan give forslag til ord og ordenes stavemåde.

Ifølge § 19 i bekendtgørelse nr. 755 af 26. juni 2007 om prøver inden for danskuddannelse til voksne udlændige m.fl. kan Integrationsministeriet for prøvedeltagere med handicap efter ansøgning give tilladelse til ændring af prøvens indhold og form i øvrigt.

Ministeriet har besluttet at give tilladelse til at ordblinde kan benytte hjælperedskaber fra it-rygsækken ved de afsluttende danskprøver når:

- Diagnosticering af handicappet har fundet sted af sagkyndig i ordblinderegi.
- Når it-rygsæk er bevilget.
- Når prøvedeltageren er i stand til selvstændigt at benytte de tekniske hjælpemidler i it-rygsækken.

I forbindelse med prøveterminen i november 2009 blev der således meddelt 4 dispensationer. Ved prøveterminen i sommeren 2010 er der meddelt 16 dispensationer.

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling har oplyst følgende:

Handicappedes muligheder for at gennemføre en lang videregående uddannelse
Universitets- og Bygningsstyrelsen har nedsat en arbejdsgruppe der har til opgave at se nærmere på hvordan styrelsen kan understøtte handicappedes muligheder for at gennemføre en lang videregående uddannelse. Arbejdsgruppen gennemfører i øjeblikket en besøgsrunde på de danske universiteter med henblik på at indsamle informationer om virkningen af lov om specialpædagogisk støtte og om effekten af de foranstaltninger som Universitets- og Bygningsstyrelsen som bygningsejer hidtil har gennemført for at øge den fysiske tilgængelighed på universiteterne. Arbejdsgruppen forventer at komme med sine anbefalinger inden udgangen af 2010.

Artikel 25 – Sundhed

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har oplyst følgende:

Statistikværktøj om medicinforbruget på botilbud mv.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse nedsatte i foråret 2008 en arbejdsgruppe om måling af medicinforbruget i plejeboliger og på sociale bosteder. Baggrunden for arbejdsgruppens nedsættelse var tilbagevendende presseomtale af "overmedicinering" af patienter på navngivne botilbud mv. – særligt bosteder for sindslidende – og stor bevågenhed om området fra politisk side.

Der foreligger nu en statistik over medicinforbruget på hvert botilbud mv., herunder plejeboliger, i kommuner og regioner sammenholdt med sammenlignelige tilbud i landet. Formålet med statistikken er at stille et værktøj til rådighed som kommuner og regioner kan anvende i kvalitetsudviklingen og tilsynet med de kommunale og regionale tilbud. Hver enkelt kommune/region og tilbud kan således sammenholde medicinforbruget på egne tilbud med et landsgennemsnit. Opgørelserne vil desuden blive anvendt af Sundhedsstyrelsens embedslægeinstitution i tilsynet med medicinhåndtering og i en eventuel dialog med den ordinerende læge.

Nationale anbefalinger for behandling og rehabilitering af både voksne og børn med traumatiske hjerneskader og tilgrænsende lidelser

Sundhedsstyrelsen har igangsat et sundhedsfagligt arbejde med henblik på at udarbejde nationale retningslinjer for behandling og rehabilitering af både børn og voksne med traumatisk hjerneskade, der beskriver den samlede tværfaglige, tværsektorielle og koordinerede indsats. De kommende nationale anbefalinger for mennesker med erhvervet hjerneskade vil bygge på de nyeste faglige standarder og viden på området, herunder behandlingsmetoder, og vil understøtte en styrket organisation, kvalitet og sammenhæng i indsatsen for alle med traumatisk hjerneskade, uanset hvor i landet man bor. Endvidere vil Sundhedsstyrelsens kommende retningslinjer omfatte en monitorering af indsatsen på området. Sundhedsstyrelsens sundhedsfaglige arbejde om anbefalinger til behandling og rehabilitering af traumatisk hjerneskadede vil således udgøre en fælles national ramme for en styrket regional og kommunal indsats.

Arbejdet blev igangsat i april 2009 og forventes afsluttet i foråret 2011.

Aftale om en styrket indsats på apopleksiområdet

Der iværksættes en styrket indsats over for patienter med moderat til svær apopleksi. Formålet er fra centralt hold at understøtte en generel forbedring af indsatsen på apopleksiområdet i regioner og kommuner – særligt på rehabiliteringsområdet – for at undgå at mennesker rammes af apopleksi, og for at styrke indsatsen for apopleksipatienter i hele patientforløbet fra indlæggelse i den akutte fase til den efterfølgende rehabilitering med fokus på langsigtet opfølgning, træning, forebyggelse og pleje. Aftalen omfatter følgende initiativer:

- De centrale sundhedsmyndigheder gennemfører kampagner/informationsindsatser for at øge befolkningens opmærksomhed og viden om tidlige symptomer på hjertekarsygdom og akut apopleksi.
- Sundhedsstyrelsen nedsætter en sundhedsfaglig arbejdsgruppe med henblik på at udarbejde nationale anbefalinger for behandling og rehabilitering af apopleksipatienter med moderat til svær apopleksi. Arbejdsgruppen forventes afsluttet i foråret 2011.
- Dialog mellem regeringen og regionerne om at uddanne neurologisk personale i ultralydsundersøgelser af patienter efter TCI (midlertidig iltmangel til hjernen) eller en apopleksi (blodprop i hjernen) med henblik på at undgå nye blodpropper.
- Dialog mellem regeringen og regionerne om implementering af Dansk Neurologisk Selskabs reviderede "Nationale retningslinjer for intravenøs trombolyselbehandling ved akut iskæmisk apopleksi" fra 2008.

Socialministeriet har oplyst følgende:

Netværksmøder om udviklingshæmmede og misbrug

Der har været afholdt landsdækkende netværksmøder om forebyggelse og behandling af alkoholmisbrug blandt udviklingshæmmede. Der sker vedligeholdelse og videreudvikling af hjemmeside om emnet.

Socialt netværk

Der har været afholdt regionale netværksmøder om understøttelse af muligheder for udvikling og opretholdelse af sociale netværk for mennesker med handicap.

Artikel 26 – Habilitering og rehabilitering

Socialministeriet har oplyst følgende:

Puljen Arbejdsrehabiliteringsklubber for voksne med erhvervet hjerneskade

I satspuljeaftalen for 2010 afsatte satspuljepartierne 60 mio. kr. i perioden 2010-13 til at etablere arbejdsrehabiliteringsklubber rundt om i Danmark målrettet voksne der har fået en sværere hjerneskade gennem f.eks. en ulykke eller apopleksi.

På baggrund af erfaringer fra Hjerneskadeforeningens projekt HovedHuset og udenlandske projekter er der i foråret 2010 udarbejdet en overordnet model for arbejdsrehabiliteringsklubber som et antal kommuner, alene eller i samarbejde med hinanden, kan opnå økonomisk støtte samt proces- og evalueringsbistand til at etablere.

Målet er at udvikle og udbrede den grundlæggende ide bag Hjerneskadeforeningens projekt HovedHuset, som arbejder ud fra en Clubhousemetode som primært er kendt fra USA og Canada. De nye tilbud skal baseres på en klubtilgang hvor medlemmerne gennem et aktivt inddragende arbejdsfællesskab i klubberne selv skal tage ansvar og lære at håndtere følgerne af deres hjerneskade, ligesom de skal genvinde nogle af de evner de har mistet. Målet med arbejdsrehabiliteringsklubberne er at støtte mennesker med erhvervet hjerneskade til et aktivt liv med meningsfuld beskæftigelse. Klubberne skal således bidrage til en målrettet træning og afklaring af borgere med hjerneskade samt støtte til at opnå en form for beskæftigelse.

Socialministeriet har primo juli 2010 udmeldt ansøgningspuljen, hvorfra der gives støtte i fire år.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har oplyst følgende:

Vejledning om kommunal rehabilitering

Rehabilitering af borgere der af helbredsmæssige og/eller sociale årsager har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og/eller særlige sociale problemer, er et målrettet og tidsafgrænset forløb af koordinerede indsatser hvis formål det er at hjælpe borgeren til bedst muligt at genvinde funktionsevnen og at opnå en så høj grad af selvhjulpethed og egenomsorgsevne som muligt.

Ansvaret for rehabiliteringen er efter den sociale lovgivning, arbejdsmarkedslovgivningen og undervisningslovgivningen placeret i kommunerne. På sundhedsområdet er ansvaret primært placeret i kommunerne (genoptræning, vederlagsfri fysioterapi, sy-

gepleje, patientrettet forebyggelse mm.), men også regionerne har ansvar for opgaver inden for rehabilitering (i almen praksis og på sygehus).

Som led i den centrale understøttelse af kommunernes opgaveløsning inden for den gældende lovgivning og inden for de nuværende økonomiske rammer, og dermed med henblik på at understøtte kommunernes tværgående opgaveløsning på rehabiliteringsområdet, nedsættes en arbejdsgruppe.

Arbejdsgruppen skal udarbejde en vejledning til kommunerne om rehabilitering inden for rammerne af den gældende lovgivning. Vejledningen skal beskrive det eksisterende regelsæt, formålet med rehabilitering, typiske indsatser i rehabiliteringsforløb og det tværfaglige samarbejde, f.eks. på tværs af kommunale forvaltningsområder.

Den tværministerielle arbejdsgruppe færdiggør sin vejledning om kommunal rehabilitering ultimo 2010.

Idekatalog om rehabilitering

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har sammen med Danske Regioner og KL taget initiativ til at indsamle og sprede god praksis i forhold til sikre at borgeren får et sammenhængende rehabiliteringsforløb mellem sygehus, praksissektoren og kommunen. Idékataloget foreligger primo 2011.

Artikel 27 – Arbejde og beskæftigelse

Beskæftigelsesministeriet har oplyst følgende:

Initiativer til forbedring af arbejdsmarkedstilknytningen for mennesker med handicap

Arbejdsmarkedsstyrelsen har i 2010 igangsat en række initiativer for at forbedre arbejdsmarkedstilknytningen for personer med handicap. Flere af initiativerne udløber af regeringens handicapstrategi "Handicap og job – det kan lade sig gøre", der blev offentliggjort i april 2009:

- Der tilbydes kompetenceudvikling og guide der bl.a. kan hjælpe jobcentermedarbejderne til at blive bedre til at gennemføre målrettede samtaler med ledige personer med handicap med henblik på at få dem integreret på arbejdsmarkedet.

- Der oprettes en inspirationsbank for at udbrede viden i form af gode historier til virksomheder og personer med handicap om erfaringerne og potentialet ved at personer med handicap kommer i beskæftigelse, herunder om hvordan virksomheder og personer med handicap konkret har grebet udfordringen an.
- Der udbredes viden til medarbejderne i jobcentrene om de handicapkompen- serende ordninger, herunder om hvor der kan hentes viden om disse ordnin- ger. Dette kan medvirke til at personer med handicap fastholdes på arbejds- markedet eller indsluses i job – primært på ordinære vilkår og ellers i fleksjob, således at det undgås at personer med handicap ender i passiv forsørgelse som f.eks. kontanthjælp eller førtidspension.
- Der igangsættes et forsøg hvor et antal jobcentre skal tilbyde alle førtidspen- sionister op til 40 år op til fem frivillige afklaringsamtaler som skal afholdes i løbet af et halvt år. Efterfølgende udvides tilbuddet om afklaringsamtaler til førtidspensionister op til 50 år. Samtalerne skal både afklare førtidspensionis- tens ønsker og forudsætninger for at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet og give personen kendskab til arbejdsmarkedet og hans eller hendes muligheder for at komme i beskæftigelse.

Puljen om støtte til handicappede - ansøgningsrunde 2009

I 2009 blev der ved ansøgningsrunden prioriteret projekter inden for følgende tre te- maer: 1) Hvad virksomheder og medarbejdere selv kan gøre for at fastholde medar- bejdere med handicap, 2) Initiativer rettet mod indslusning af unge med handicap på arbejdsmarkedet og 3) Inkludering af personer med autisme og afdækning af hvordan autisters kompetencer kan udnyttes på arbejdsmarkedet. Der blev igangsat i alt seks projekter med et samlet tilskud på 10 mio. kr.

Projektet "På rette vej – i job"

Forsøget omfatter en indsats til kontanthjælpsmodtagere i matchgruppe 2 i form af samtaleforløb og aktivt tilbud på en virksomhed (offentlig eller privat) med en tilknyttet mentor. Jobcenteret skal endvidere sikre at der igangsættes supplerende støttende indsatser der er nødvendige for at personen kan være i eller komme i et aktivt tilbud og i job uden at den beskæftigelsesrettede indsats ophører eller ikke kommer i gang.

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling har oplyst følgende:

Øget opmærksomhed på betydning af tilgængelige it-baserede værktøjer

Videnskabsministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Finansministeriet og det daværende Velfærdsministerium lancerede i december 2008 en fælles strategi for at øge opmærksomheden om betydningen af tilgængelige it-baserede arbejdsværktøjer i den offentlige sektor. Strategien har bl.a. til formål at skabe bedre adgang til offentlige arbejdspladser for personer med handicap. Udmøntningen af strategien har i nogen grad afventet afklaring af igangværende direktiv- og standardiseringsarbejde på EU-niveau, hvilket imidlertid stadig er uafklaret. Parterne vil i løbet af 2010 tage stilling til den videre proces, herunder udmøntning af strategiens anden fase.

Forsvarsministeriet har oplyst følgende:

Der arbejdes målrettet på at øge antallet af ansættelser inden for det rummelige arbejdsmarked

Forsvarsministeriets departement og underliggende myndigheder arbejder fortsat målrettet og aktivt på at øge antallet af ansættelser inden for det rummelige arbejdsmarked på forsvarrets arbejdspladser. Under det rummelige arbejdsmarked på Forsvarsministeriets myndighedsområde var der således i 1. kvartal af 2009 ansat 604 personer, 2. kvartal 634 personer, 3. kvartal 653 personer og i 4. kvartal 656 personer. 1. kvartal for 2010 var der beskæftiget 656 personer under det rummelige arbejdsmarked.

Forsvarskommandoen

Der stilles fysiske og psykiske krav til personer der gør militær tjeneste. Forsvarets handicappolitiske initiativer skal derfor ses i lyset af at der for forsvaret gælder en undtagelse til diskriminationsforbuddet. I medfør af Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet § 1 a, jf. lovbekendtgørelse nr. 31 af 12. januar 2005, og under hensyn til Rådet for Den Europæiske Unions direktiv nr. 2000/78 af 27. november 2000 om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv, er stillinger som militært personel der indordnes i rækkefølgen af militære grader, og som er ansat eller indkaldt til tjeneste i det militære forsvar, jf. Lov om forsvarets personel § 1, stk. 1, undtaget fra forbuddet mod forskelsbehandling på grund af alder og handicap. Forsvaret har dog på grund af de militære opgavers særlige karakter et udpræget ønske om at leve op til sit sociale ansvar i forbindelse med at medarbejdere pådrager sig skader i tjenesten.

Rehabilitering

Forsvaret har i april 2009 etableret Rehabiliteringsenheden, som varetager koordinering af forsvarets indsats for medarbejdere der har pådraget sig varig fysisk funktionsnedsættelse som følge af udsendelse i en international mission.

Rehabiliteringsopgaven løses i samspil med medarbejdere fra øvrige myndigheder i forsvaret som bidrager på baggrund af særlige fagspecifikke kompetencer. Opgaven løses endvidere i samspil med eksterne aktører som kommuner, sundhedssektor, faglige organisationer og civile virksomheder.

Det overordnede mål er rehabilitering og reintegration af tilskadekomne medarbejdere i eller uden for forsvaret. Indsatsen er tværsektoriel og består i koordinering og tilvejebringelse af rehabiliteringsforløb og afklaring af arbejdsmæssig fremtid for medarbejdere som på grund af deres funktionsnedsættelse ikke kan indgå fuldgældigt i deres stilling. Indsatsen er helhedsorienteret og lægger stor vægt på at medarbejderen skal opleve en hurtig, relevant og respektfuld behandling, men også selv aktivt går ind i processen.

Ansættelsestilbud og øvrig støtte

De tilskadekomne medarbejdere kan på grund af forsvarets særlige helbredsmæssige krav til udsendelsesbart militært personel som udgangspunkt ikke varetage deres hidtidige stilling, men der anvendes en bred vifte af tiltag med henblik på fastholdelse. Medarbejdere som pådrages varig funktionsnedsættelse, tilbydes som udgangspunkt ændret ansættelse i forsvaret i form af varig ansættelse i en anden jobfunktion, forudsat at medarbejderen har eller kan bibringes kompetencer til at bestride denne. Hvis det kræver omskoling at medarbejderen skal bestride en anden jobfunktion, vil det ske ved kurser, praktik, optræning mv. – evt. revalidering i samarbejde med hjemkommunen.

Forsvaret benytter sig i høj grad af ansættelsesformerne under overenskomsternes sociale kapitler, som anvendes generelt på nuværende medarbejdere der akut rammes af varig funktionsnedsættelse, samt i forhold til ansættelse af nye medarbejdere.

Hvis medarbejderen ikke ved omplacering, omskoling og andre tilbud og støtte kan placeres inden for forsvaret, ydes bistand til formidling af uddannelsespladser eller job uden for forsvaret. Forsvaret har indgået partnerskabsaftaler med en række støttevirksomheder (Interforce-samarbejdet), der stiller uddannelses- og lærepladser til rådighed for skadede medarbejdere der skal omskoles med henblik på genplacering i for-

svaret eller i et civilt job. Forsvaret har ligeledes afsat et antal interne praktikstillinger til formålet.

Udvikling

Forsvaret arbejder blandt andet på grundlag af de nu opnåede erfaringer med videreudvikling i forhold til målgrupper og konkret indsats.

Rehabiliteringsenhedens arbejde med fysisk tilskadekomne medarbejdere under missionsophold forventes at blive udvidet til også at omfatte medarbejdere med psykiske følgevirkninger af udsendelse og evt. relaterede sociale vanskeligheder. Via en række gennemførte og planlagte særlige analyser og tiltag – bl.a. et pilotprojekt med individuelle opfølgningssamtaler – søges afdækket omfang, problemstillinger og løsningsmuligheder i forhold til disse medarbejdere.

Boliganvisning

Efter erfaringer med medarbejdere der efter færdigbehandling på sygehus har måttet opholde sig i månedsvis på patienthotel, har forsvaret anskaffet to særligt indrettede midlertidige boliger til bevægelseshæmmede tilskadekomne medarbejdere som afventer kommunens fremskaffelse og/eller indretning af en permanent egnet bolig efter sygehusudskrivning. Boligerne er placeret tæt på Rigshospitalet og hospitalets genoptræningscenter. Boligerne kan ved ledighed i korte perioder også stilles til rådighed for pårørende der skal besøge sårede, repatrierede soldater som er indlagt på hospitalet. Rehabiliteringsenhedens tovholdere har visitationskompetencen til boligerne efter indstilling fra øvrige aktører i rehabiliteringsteamet.

Beredskabsstyrelsen

Beredskabsstyrelsen beskæftiger flere personer med fysiske og/eller psykiske svagheder gennem jobtræning, fleksjob mv. Gennem etableringen af sådanne særlige ansættelsesordninger søger styrelsen at hjælpe disse personer til igen at få et aktivt arbejdsliv.

Socialministeriet har oplyst følgende:

Personalepolitik

Departementets personalepolitik er blevet vedtaget i starten af 2010. Af personalepolitikken fremgår det at "departementet tager det sociale ansvar alvorligt og støtter op om medarbejdere med særlige behov gennem eksempelvis etablering af jobs på særlige vilkår eller andre former for individuelt tilpassede jobs."

Departementet lever op til statens mål om beskæftigelse inden for det rummelige arbejdsmarked.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har oplyst følgende:

Fortsat iagttagelse af regler om handicaptilgængelighed mv.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri oplyser at ministeriet fortsat iagttager de gældende regler for handicaptilgængelighed, samt at følgende aktiviteter er igangsat på dette område:

- Fødevareerhverv har påbegyndt etablering af et handicaptoilet i stueetagen, hvor de fleste mødefaciliteter forefindes. Det forventes klar i juli 2010.
- Fødevareerhverv har etableret rampe der gør det muligt at komme med kørestol fra stueetagen til gården.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri oplyser endvidere, at Fiskeridirektoratet har ansat to medarbejdere med handicap.

Miljøministeriet har oplyst følgende:

Skovhjælperordningen

Skovhjælperordningen er en samarbejdsordning mellem Skov- og Naturstyrelsen og kommuner. Skovhjælperne er voksne udviklingshæmmede mv. som beskæftiges i naturen for at give skovhjælperne trygge rammer, respekt og få arbejdsopgaver der passer bedst. Skovhjælperne støttes i at tage ansvar og at komme med deres egen mening. Altså udvikle de udviklingshæmmedes livskvalitet. Der er tilknyttet fagligt personale til rådgivning om personlige spørgsmål. Skov- og Naturstyrelsen stiller arealer, opgavemuligheder, know-how mv. til rådighed. Kommunerne står for organisering og finansiering af aktiviteterne for skovhjælperne, herunder transport til/fra arbejdssted, daglig leder, tilsyn mv. indenfor rammerne af serviceloven mv. Det ældste projekt foregår i Naturcenter Herstedhøje i Vestskoven ved København. Miljøministeren har i januar 2009 opfordret alle kommuner til at lade sig inspirere af eksemplet fra Herstedhøje, og på nuværende tidspunkt er der kontakter med følgende 28 kommuner (hvoraf de 16 kommuner med aftaler er markeret med kursiv): *Albertslund, Allerød, Ballerup, Bornholm, Fredericia, Frederiksberg, Frederikshavn, Gladsaxe, Haderslev, Herlev, Hillerød, Hvidovre, Høje-Tåstrup*, Ikast, Kalundborg, Kolding, *København, Roskilde, Rudersdal, Rødovre*, Silkeborg, *Skanderborg*, Syddjurs, *Struer, Tårnby*, Vejen, *Aabenraa* og Århus.

Klima- og Energiministeriet har oplyst følgende:

Job på forskellige vilkår

Udgangspunktet er at Klima- og Energiministeriet skal være præget af mangfoldighed i forhold til køn, uddannelsesmæssig og etnisk baggrund og handicap. Ministeriet påtager sig således sin del af den samfundsmæssige forpligtelse det er at skabe job på forskellige vilkår (fleksjob, løntilskud m.m.)

Artikel 28 – Tilstrækkelig levestandard og social tryghed

Finansministeriet har oplyst følgende:

Sammenlignelige brugertilfredshedsundersøgelser

Der er gennemført pilotprojekter med sammenlignelige brugerundersøgelser på ældre-, børne- og handicapområdet. På handicapområdet er undersøgelserne gennemført blandt voksne med handicap der bor i botilbud. Undersøgelsen er gennemført i seks kommuner. I forbindelse med aftalen om kommunernes økonomi for 2011 er regeringen og KL blevet enige om at stille en fælles spørgeramme til rådighed for kommuner der ønsker at gennemføre brugertilfredshedsundersøgelser på handicapområdet.

Socialministeriet har oplyst følgende:

Loft over egenbetaling for madservice

Som en del af finansloven for 2010 er der den 1. juli 2010 indført et loft over modtagerens betaling for madservice på 45 kr. for en hovedret udbragt til modtagerens hjem, eller som modtageren kan afhente eller indtage hos madserviceleverandøren.

Afskaffelse af særlige krav til afgørelsen i servicelovens § 89

Fra den 1. juli 2010 er de særlige krav i servicelovens § 89 om skriftlig afgørelse med begrundelse ved fuldt ud medhold i forbindelse med tildeling af personlig hjælp og pleje mv. efter kap. 16 i serviceloven afskaffet. Det samme gælder kravet om at afgørelser skal indeholde et særligt skema med oplysninger om hjælpen. De almindelige forvaltningsretlige regler skal fortsat iagttages, ligesom borgeren fortsat skriftligt skal have oplyst hvilke ydelser vedkommende er bevilget. Ved mindre, begunstigende tilpasninger i hjælpen kan kommunalbestyrelsen dog undlade en ny skriftlig oplysning til borgeren.

Harmonisering af tilsynsregler på plejeboligområdet

Kommunalbestyrelsen har fra den 1. juli 2010 pligt til kun at føre ét årligt uanmeldt tilsyn i plejeboliger og friplejeboliger mv., jf. servicelovens § 151. Tidligere skulle kommunalbestyrelsen gennemføre ét årligt uanmeldt og ét årligt anmeldt tilsyn i plejeboliger og friplejeboliger mv. Harmoniseringen af tilsynet på plejeboligområdet med tilsynet på det øvrige sociale område indebærer at de særlige krav på plejeboligområdet om tilsynsrapporter efter hvert tilsynsbesøg, den årlige redegørelse om det kommunale tilsyn og det sundhedsfaglige tilsyn efter sundhedsloven samt de særlige proces- og indholdskrav til tilsynet ophæves.

Betaling for midlertidig personlig og praktisk hjælp

Det er fra den 1. juli 2010 frivilligt for kommunalbestyrelserne at opkræve betaling for midlertidig personlig og praktisk hjælp. Det er således op til den enkelte kommunalbestyrelse at beslutte om, hvornår og for hvilke ydelseskategorier der skal opkræves betaling for midlertidig hjælp.

Artikel 30 – Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt

Kulturministeriet har oplyst følgende:

Opfølgning på konference om hvordan digitalisering giver nye adgange til tv

I oktober 2009 afholdt Kulturministeriet i samarbejde med Danske Handicaporganisationer "Konference om digitalt tv med fokus på personer med handicap – Hvordan giver digitaliseringen nye adgange til tv?".

Som opfølgning på konferencen afholdt Styrelsen for Bibliotek og Medier den 4. juni 2010 et møde om tilgængeliggørelse af tv-tjenester for handicappede. Baggrunden er ligeledes forpligtelsen i art. 7 i direktivet om audiovisuelle medietjenester (AVMS-direktivet), hvorefter medlemsstaterne skal tilskynde medietjenesteudbydere som hører under deres jurisdiktion, til at sikre at deres tjenester gradvis bliver tilgængelige for syns- og hørehæmmede. Mødet var et opstartsmøde der havde til formål at etablere et forum hvor aktørerne kan drøfte muligheder og prioriteringer i forhold til at udvikle nogle fælles retningslinjer mv. for tilgængeliggørelse af tjenesterne."

Let handicapadgang til kulturelle tilbud, turisttilbud og steder af national kulturel betydning

Let handicapadgang indgår som element i Kulturarvsstyrelsens projekt "Danmarks Oldtid i landskabet". I løbet af de kommende år vil der blive etableret bedre adgang og ny formidling ved en række af Danmarks væsentligste fortidsminder. Adgangen til fortidsminderne omfatter bl.a. let tilgængelige parkeringsområder med tilhørende stiadgang, der vil være til glæde for enhver besøgende. På en række lokaliteter vil der ud over de generelt forbedrede adgangsforhold blive lagt særlig vægt på handicaptilgængelighed.

I den netop afsluttede pilotprojektsfase har projektet således etableret et særligt, handicapegnet stiforløb gennem offermosen ved Illerup Ådal nær Skanderborg. Mosen dannede i jernalderen rammen om omfattende våbenofre, og det var væsentligt for projektet at så mange som muligt havde mulighed for at opleve den helt særlige stemning der hersker i det naturskønne og fortællingsfyldte mosebassin. Handicapstien er udført med særligt materiale og dimensioner der tillader færden med kørestole i den ellers utilgængelige mose.

Kulturarvsstyrelsen har bidraget til publikationen "Accessibility to Cultural Heritage - Nordic Perspectives", som er udgivet af Nordisk Ministerråd/Nordisk Råd.

Studerende med funktionsnedsættelser på de kulturministerielle uddannelser

Kulturministerielle uddannelser er ligesom alle de andre videregående uddannelser omfattet af SPS-ordningen. Det er Kulturministeriets indtryk at der er en generel tilfredshed blandt studerende med funktionsnedsættelse på Kulturministeriets uddannelser. For eksempel viser en undersøgelse at over 60 procent af de studerende med funktionsnedsættelse er tilfredse med den fysiske tilgængelighed på de kulturministerielle uddannelsesinstitutioner.

Temahæfte om synlighed mv. i medier for personer med funktionsnedsættelse

Kulturministeriet har bevilget 187.000 kr. til udgivelse af et nordisk temahæfte om synlighed, repræsentation og deltagelse i medier og kulturliv for personer med funktionsnedsættelse.

Socialministeriet har oplyst følgende:

Deltagelse i foreningsliv

Socialministeriet har fået udarbejdet en undersøgelse af mennesker med handicaps deltagelse i foreningslivet. Undersøgelsen "Handicap og foreningsliv 2009" viser at mennesker med handicap er stærkt underrepræsenterede i det almindelige foreningsliv. Socialministeriet er derfor ved at igangsætte initiativer med henblik på at forbedre inklusionen. Der er i denne sammenhæng nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra foreningslivet. Arbejdsgruppen skal komme med anbefalinger til initiativer der kan skabe større inklusion af personer med handicap i det almindelige foreningsliv.

Miljøministeriet har oplyst følgende:

Når der anlægges nye faciliteter på Miljøministeriets arealer er der altid overvejelser om hvorvidt faciliteten kan gøres handicapegnet. Anlæg som tilgodeser bevægelseshæmmede, tilgodeser også andre grupper ved at rumme mulighed for anvendelse for ældre og folk med barnevogn. Dog kan større anlæg være i modstrid med formålet med faciliteten hvis formålet f.eks. er at kunne iagttage dyr og planter og samtidig bevare en "fornemmelse" af at iagttageren er i en uforstyrret natur. Anlæg som tilgodeser mennesker med handicap, vil med andre ord kunne påvirke andre brugeres naturoplevelse. Desuden skal der tages hensyn til at der inden for lovgivningens rammer skal kunne opnås tilladelse til anlægsaktiviteter.

Kørestolsbrugere og mennesker med andre handicap har altid mulighed for at kontakte naturvejlederne på de lokale enheder i Skov- og Naturstyrelsen for at få oplysning om adgangsforhold og inspiration til turforslag.

Artikel 31 – Statistik og dataindsamling

Socialministeriet har oplyst følgende:

Dokumentationsprojektet

Der arbejdes i Dokumentationsprojektet på handicapområdet på at etablere bedre basisdokumentation på handicapområdet. Formålet med projektet kan generelt formuleres som "at komme med konkrete anbefalinger til forbedring, fornyelse og forenkling af den løbende dokumentation af kommunernes aktiviteter og effekterne heraf". I projektet deltager Socialministeriet, Finansministeriet, KL, Danske Regioner og Danmarks

Statistik. Arbejdsgruppen arbejder på en endelig indstilling vedrørende etableringen af et CPR-baseret register, med angivelse af målgrupper og ydelser samt tidshorisont for implementering. Dokumentationen skal ifølge kommuneøkonomiaftalen levere input til flere områder:

- Kommunernes vurdering af niveauet for deres indsats og af om andre løsningsmetoder vil kunne forbedre indsatsen og ressourceanvendelsen.
- Folketingets og regeringens vurdering af effekterne af den samlede indsats i forhold til ressourceforbruget.
- Et integreret element i mål- og rammestyringen af kommunernes opgavevaretagelse.

Parterne er enige om, at dokumentationsprojektet på handicapområdet i forhold til beslutningsprocessen indledningsvis skal fokusere på etableringen af en basisdokumentation på området og dernæst på udviklingen af egentlig effekt-dokumentation. Med basisdokumentation skal der forstås grundlæggende dokumentation af målgrupper og indsatser.

Artikel 32 – Internationalt samarbejde

Socialministeriet har oplyst følgende:

Løbende deltagelse i forhandlinger om retsakter og politiske tekster i EU-regi

Socialministeriet deltager løbende i forhandlinger om retsakter og politiske tekster i EU-regi vedrørende handicaprelaterede emner, herunder senest i forbindelse med Rådets vedtagelse i juni 2010 af konklusioner om den europæiske handicapstrategi. Herudover kan nævnes vedtagelse af et beslutningsforslag i slutningen af 2009 om EU's tiltrædelse af FN's handicapkonvention.

Socialministeriets deltagelse i forskellige internationale fora

Socialministeriet deltager i en række forskellige internationale fora. Der er i EU-regi nedsat en High Level Group, der mødes 3-4 gange årligt og diskuterer emner der har betydning for handicapområdet. Der er både tale om et forum til udveksling af informationer fra Kommissionen, praksis og diskussion af hvordan man håndterer udfordringer på området, eksempelvis i forhold til implementeringen af FN's handicapkonvention og udarbejdelsen af en ny EU-strategi for handicapområdet.

Socialministeriet er endvidere repræsenteret i Nordisk Handicappolitisk Råd, der har til opgave at være et policyskabende og rådgivende organ for Nordisk Ministerråd og være toneangivende på handicapområdet. En nylig evaluering af NHR har vist at rådet i sin nuværende konstruktion ikke lever op til intentionerne bag det. Der er derfor igangsat et arbejde med at finde en ny struktur for rådet så det kan blive en aktiv medspiller på området. Socialministeriet står i spidsen for dette arbejde.

Der er etableret "Det 6. netværk" under Nordisk Ministerråd i 2009. Heri deltager repræsentanter fra de nationale handicapkoordinerende ministerier. Formålet med netværket er at styrke Nordisk Ministerråds tværsektorielle arbejde i forhold til dets policyskabende og rådgivende rolle i en handicappolitisk kontekst.

Da Socialministeriet er handicapkoordinerende ministerium, orienterer og inddrager ministeriet løbende de øvrige ministerier i forhold til ovenstående.

Undervisningsministeriet har oplyst følgende:

OECD-projekt om undersøgelse af handicappedes overgang til videregående uddannelse eller job

Undervisningsministeriet deltager i OECD-projektet "Pathways for Disabled Students to Tertiary Education and Employment". Hensigten med dette projekt er at finde gode og efterlignelsesværdige tiltag der kan lette studiehverdagen for unge med funktionsnedsættelse.

Projektets centrale fase er en treårig forløbsundersøgelse, som blev igangsat december 2008, og som forventeligt kan bidrage til at vejledning af studerende med en funktionsnedsættelse optimeres yderligere.

Samarbejde i Nordisk Handicappolitisk Råd

Undervisningsministeriet deltager i Nordisk Handicappolitisk Råd, der er rådgivende og policyskabende organ for Nordisk Ministerråd. Det handicappolitiske råd sætter vigtige handicappolitiske spørgsmål på den nordiske og nationale dagsorden. Rådet har bl.a. nedsat et sektornetværk for uddannelse, hvor der for tiden arbejdes med handicappedes inkludering i arbejdsmarkedet samt handicappedes muligheder for videregående uddannelse. Arbejdet fokuserer på erfaringsudveksling, best-practice præsentationer samt afholdelse af seminarer og konferencer.

Artikel 33 – National gennemførelse og overvågning

Socialministeriet har oplyst følgende:

Overvågningsopgaven om gennemførelsen af FN's handicapkonvention

Danmark har med ratifikationen af FN's handicapkonvention forpligtet sig til at etablere en overvågningsfunktion i forhold til konventionen. Et tværministerielt embedsmandsudvalg med repræsentanter for Justitsministeriet, Udenrigsministeriet, Finansministeriet og Socialministeriet (formand) har afdækket hvordan de eksisterende strukturer på området kan udvikles for at imødekomme konventionens forpligtelser. Dette arbejde har bidraget til at danne baggrund for at Regeringen har besluttet at overvågningsopgaven skal placeres i Institut for Menneskerettigheder. Satspuljepartierne har givet tilslutning til at der kan ske en deling af Center for Ligebehandling af Handicappede i forbindelse med at overvågningsopgaven placeres i Institut for Menneskerettigheder.

Den tilbageværende del af Center for Ligebehandling af Handicappede vil blive omdannet til et nyt selvstændigt sekretariat for Det Centrale Handicapråd og fortsætter som en selvejende institution under Socialministeriet. Samtidig vil der blive igangsat en fornyelse af Det Centrale Handicapråd så det i højere grad bliver et forum for dialog mellem centrale aktører på handicapområdet. Rådets hovedopgave vil dog stadig bestå i rådgivning af regering og Folketing i handicapsspørgsmål. Socialministeriet udarbejder et nyt regelgrundlag for Det Centrale Handicapråd sådan at fornyelsen af rådet kan træde i kraft samtidig med at rammerne for overvågningen etableres pr. 1. januar 2011.

Der vil i efteråret 2010 blive fremsat beslutningsforslag i Folketinget om placering af overvågningsopgaven.

Koordinering mellem forskellige sektorer

Regeringen har fokus på at sikre koordinering mellem forskellige sektorer. Derfor har regeringen nedsat et tværministerielt embedsmandsudvalg om handicapsspørgsmål, der bistår regeringen med at koordinere og sikre sammenhæng i indsatsen på tværs af sektorer. Udvalget er et dialogforum og skal blandt andet understøtte og koordinere en bæredygtig handicapspolitik og medvirke til at gråzoner mellem de enkelte sektorer identificeres og håndteres. Udvalget har fokus på at inddrage handicaporganisationerne i udvalgets arbejde, når der er brug for input og viden fra dem det hele handler om. Alle ministerier indbydes til møderne i Det Tværministerielle Embedsmandsudvalg om Handicapsspørgsmål.

4. Slots- og Ejendomsstyrelsen

Der er etableret adgang for alle via niveaufri adgang til *Retten i Odense* (Albanigade 28). Der er etableret toilet for alle ved kantinen, og der er blevet etableret ramper til podierne i de retssale der er blevet ombygget.

I bygning 12 (*Kronværket, Kronborg Slot*) er der etableret fire udlejningsenheder med niveaufri adgang. Den ene enhed er forsynet med et toilet for alle.

På *Sønderborg Slot* er der etableret en rampe langs kajkanten, fra det kommunale anlæg op til slotsområdet.

I *Arbejdsretten*, Sankt Annæ Plads 5, er der blevet etableret en handicaplift der fører fra gadeniveau til stueetagen. Herfra er der elevator op til bygningens øvrige etager.

En repræsentant fra Dansk Handicapforbund og en repræsentant fra God Adgang har gennemgået *Frederik VIII's Palæ*, Amalienborg, i forbindelse med åbningen af palæet for offentligheden i foråret 2010. De to repræsentanter udtrykte tilfredshed med adgangsforholdene. Der blev indkøbt to kørestole til udlån til de besøgende.

Styrelsen har afholdt møde med formanden og sekretariatschefen for God Adgang med henblik på at synliggøre adgangsforholdene til styrelsens kulturejendomme. I tilslutning hertil har styrelsen oplyst sine kunder nærmere om Foreningen Tilgængelighed for Alle (FTA).

Styrelsen har været konsulent for omlægning af gården ved *Transportministeriet*, det har givet forbedrede adgangsforhold for alle.

Styrelsen har stillet krav til totalentreprenørens rådgivere om at de skal rådføre sig med handicaprådet i projekteringsfasen af Kulturhavn Kronborg; dette er sket for at sikre egnede belægningsindretninger inden for projektets rammer.

5. DSB/Banedanmark

Stationer

Københavns Hovedbanegård: DSB har etableret trappeforkantsmarkeringer udført med en gul glasmosaik på de nye granittrapper ved nedgang til spor 3/4 og 5/6.

Næstved Station: Der er i samarbejde mellem DSB og Næstved Kommune sket en renovering af stationsforpladsen med forbedret tilgængelighed og etablering af ledelinjer.

Sorø Station: Elevatorer er under udførelse. Banedanmark udfører arbejdet med midler fra handicappuljen.

Tommerup Station: Det er planlagt at Banedanmark etablerer nye elevatorer på stationen.

Armlæn på bænke og plinter: Opsætning af armlæn på udvalgte bænke og plinter på forpladser, stationer og perroner til støtte for kunder med nedsat mobilitet er (næsten) afsluttet.

Projekt forkantsmarkeringer: Som opfølgning på "Vejledning om forkantsmarkeringer" har DSB og Banedanmark iværksat en række tests af materialer til brug for forkantsmarkeringer. Testene udføres på trapper på en række stationer, herunder Århus Hovedbanegård og Københavns Hovedbanegård.

Perroner

Der pågår hos Banedanmark vedligeholdelsesarbejder af perroner på udvalgte stationer i 2010:

Glumsø og Lundby stationer: Etableringen af 55 cm handicapegnet perron med opmærksomhedsfelter og ledelinjer er afsluttet. Etableringen er sket i forbindelse med hastighedsopgradering af sydbanen. Der er etableret elevatorer i forbindelse med projektet.

Stenstrup Syd: I forbindelse med sporfornyelse af Svendborgbanen er der etableret en ny handicapegnet 55 cm perron. Perronen er udført med ledelinjer og opmærksomhedsfelter.

Vejlen: Banedanmark har i forbindelse med sporombygningsprojekt etableret en ny handicapegnet 55 cm ø-perron ved spor 2 og 3. Perronen er udført med ledelinjer og opmærksomhedsfelter. Den eksisterende elevator er genanvendt.

Vejle: Forundersøgelser for hævnning af perron 2 pågår som led i handicappuljen. Udførelse planlægges i 2011.

Kystbanen: I forbindelse med perronforlængelser på kystbanen er der i Hellerup etableret 55 cm høje forlængelser ved spor 1 og 2. Der etableres i 2010 ledelinjer og opmærksomhedsfelter ved spor 1 og 2 i hele perronens længde.

Stationsmoderniseringer i DSB S-tog

I forbindelse med projektet "Fremtidens stationer 2009" har DSB S-tog på Sjælør, Avedøre og Herlev stationer etableret ledelinjer og trinforkantsmarkeringer i bygningerne. Endvidere er der etableret trinforkantsmarkeringer på trapperne til perrontunnelen på Hellerup Station.

Renovering af elevatorer: I 2009 har DSB S-tog hovedrenoveret 11 af elevatorerne inklusive udskiftning til taktile knapper samt brailleskrift på følgende s-togsstationer: Langgade, Birkerød, Hundige, Værløse, Malmparken, Vesterport, Allerød, Avedøre og Herlev. Prioriteringen er sket ud fra en teknisk vurdering af deres nuværende standard.

Tv-skærme i DSB S-tog: S-tog supplerer nu den faste information (ruteplan og annoncering af næste station) i S-togene med tv-skærme i toget, hvor der vises information om S-togs produkter, reklamer, DR-nyheder samt trafikinformation der supplerer højtalerinformationen.

Indvendig dørknap i S-tog: Repræsentanter fra Dansk Blindesamfund har sammen med DSB S-tog testet en ny model som er mere taktil samt har skiftet farve fra blå til gul. Den nye knap er blevet godt modtaget.

Lydmoduler i Øresundstoget: DSBFirst A/S har oplyst at etableringen af lydmoduler i Øresundstoget virker efter hensigten, således at kunder med nedsat syn kan finde frem til specifikke døre når Øresundstoget holder ved perronen med lukkede døre.

DSB Tilgængelighedsstandard

DSB har fået udarbejdet en standard der samler kravene fra TSI PRM ¹, BR08 samt DSB's egne krav. Listerne er sat op efter samme skabelon som Statens Byggeforskningsinstitut har udarbejdet i sin egen tjekliste for byggeri.

---

¹ Teknisk Specifikation for Interoperabilitet for Personer med Reduceret Mobilitet

DSB Tilgængelighedsstandard er offentlig tilgængelig på www.sbi.dk/tilgængelighed/transport. Standarden vil løbende blive opdateret i samarbejde med Statens Byggeforskningsinstitut.

Passengers' Rights and Obligations

Der har været holdt møde i det europæiske UIC regi, hvor det blev drøftet hvilke områder der skal have særlig fokus i forbindelse med efterlevelsen af EU-direktiv fra 3. december 2009.

DSB har igangsat at der er opsat skilte med teksten "Mødepunkt/Meeting Point" samt et handicapsymbol på de steder man som kunde skal møde for at modtage den bestilte assistance.

DSB arbejder for at sikre bestilling og effektivering af udenlandsrejser inden for 48 timer.

Bestilling af handicapassistance kan nu også ske over www.dsb.dk.

Trafikinformation

Banedanmark udskifter skærme på 37 stationer i henhold til de afsatte midler i trafikaltalen. Udskiftningen forventes afsluttet medio 2010.

Den stationære talende EMPS, som i dag findes på 9 stationer, udskiftes således at tilgængeligheden for trafikinformation for synshandicappede forbedres. Banedanmark har i dialog med Dansk Blindesamfund identificeret en alternativ løsning som vil dække alle fjern- og regionaltogstationer i hele Danmark. Løsningen baserer sig på den samme type løsning som der allerede eksisterer i dag hvor det er muligt for brugeren at få oplæst ankomster og afgang som de vises på EMPS'en. Forskellen i forhold til i dag er at det sker via en almindelig telefon eller en mobiltelefon. Dermed undgås den statiske løsning på få udvalgte stationer. Løsningen, som er en del af handicappuljen, forventes i drift i slutningen af 2010.

Transportministeriet har den 1. juli 2010 offentliggjort en omfattende publikation: "Transportministeriets tilgængelighedspolitik – Transportpolitik for mennesker med handicap". Publikationen er omtalt ovenfor på side 13.

6. Møder

Folketingets Ombudsmand holder regelmæssigt møder med organisationer og myndigheder om spørgsmål om ligebehandling af mennesker med handicap.

Der blev således holdt møde med Center for Ligebehandling af Handicappede den 18. december 2009. Centeret, der er en selvejende statslig institution under Socialministeriet, modtager fra Folketingets Ombudsmand løbende orientering om sager, herunder inspektioner, som kan have interesse for centeret. På møderne orienterer centeret og Folketingets Ombudsmand gensidigt hinanden om hvad de foretager sig på området. Det aftales også i hvilket omfang der er behov for at centeret eller Folketingets Ombudsmand foretager sig noget. På mødet i december 2009 blev bl.a. drøftet:

- de individuelle kørselsordninger
- tilgængelighed til retsbygninger
- Sikringsafdelingens anvendelse af bælte, hånd- og fodremme til oppegående patienter (jf. nu ændring af lov om tvang i psykiatrien; Lov nr. 708 af 25. juni 2010 som træder i kraft den 1. oktober 2010)
- SU-styrelsens sagsbehandling på SPS-området
- det sociale tolkeprojekt
- indholdet af det personelle tilsyn med bosteder
- fremtiden for Center for Ligebehandling af Handicappede
- Folketingets Ombudsmands inspektioner – og specielt inspektioner af handicap-tilgængelighed til offentlige bygninger
- tilgængelighed til skovdistrikter
- tilgængelighed til valg
- tilgængelighed til hospitaler og psykiatriske afdelinger i Region Hovedstaden
- udskiftning af invalideskilte til biler
- Statens Indkøb, Økonomistyrelsens udbud af konferencefaciliteter (krav til tilgængelighed i udbudsmateriale)
- ændringer af psykiatriloven, og
- kvalitetsstandarder for bosteder i almennyttigt byggeri

På Det Centrale Handicapråds møde den 15. marts 2010 redegjorde inspektionschef Lennart Frandsen for Folketingets Ombudsmands arbejde på området for ligebehandling af mennesker med handicap på grundlag af folketingsbeslutning B 43 fra 1993. Der blev bl.a. orienteret om inspektionsvirksomheden og specielt inspektionsvirksomheden i relation til spørgsmålet om tilgængelighed. Rådet støttede at indberetningerne fra de enkelte ministerier i de fremtidige årlige redegørelser om Folketingets Om-

budsmands arbejde på området bliver emneopdelt i forhold til de enkelte artikler i FN's handicapkonvention (således som det i vidt omfang er sket i denne redegørelse).

Rådet opfordrede Folketingets Ombudsmand til at tage kontakt til tilgængelighedsrevisorer – bl.a. for at sikre at det bliver almindeligt at bygherrer inddrager tilgængelighedsrevisorer i byggeprojekter.

Folketingets Ombudsmand har herefter den 29. april 2010 afholdt møde med arkitekt m.a.a., tilgængelighedskonsulent Erik Bahn, bl.a. om anvendelse af tilgængelighedskonsulenter.

På møde den 6. januar 2010 med Danske Handicaporganisationer blev bl.a. drøftet:

- tilgængeligheden i IC-4 tog
- fald i handicapinvesteringer siden 2001
- forløbet af kommunalvalget i november 2009 med hensyn til tilgængelighed for vælgerne
- sagsbehandlingstid i bilstøttesager, og
- de individuelle kørselsordninger

Den 26. januar 2010 afholdt Folketingets Ombudsmand møde med Indenrigs- og Socialministeriet om FN's handicapkonvention – navnlig spørgsmålet om udpegning af det overvågningsorgan der får til opgave løbende at følge udviklingen.

7. Kulturarvsstyrelsen

I forbindelse med flere undersøgte sager opstod der spørgsmål om Kulturarvsstyrelsens holdning til at der foretages forbedringer/forandringer af handicaptilgængeligheden i fredede, offentlige bygninger. Det førte til at Folketingets Ombudsmand i november 2005 holdt et møde med Kulturarvsstyrelsen for nærmere at få afklaret styrelsens holdning til dette spørgsmål. Der blev ved den lejlighed indgået en aftale med styrelsen om at Folketingets Ombudsmand løbende modtager underretning i de tilfælde hvor Kulturarvsstyrelsen modsætter sig forandringer/forbedringer af handicaptilgængeligheden til fredede, offentlige bygninger.

Folketingets Ombudsmand har i 2009 ikke modtaget underretning om et afslag fra Kulturarvsstyrelsen hvor styrelsen har modsat sig forandringer/forbedringer.

På min opfordring har Kulturarvsstyrelsen den 30. marts 2009 givet følgende orientering om Kulturarvsstyrelsens praksis med hensyn til tilgængelighed til fredede bygninger:

”...

De fredede bygninger er en broget masse, både med hensyn til alder, arkitektur og funktion. Der kan derfor ikke opstilles generelle retningslinjer for, hvordan der skal skaffes tilgængelighed til disse. Spørgsmålet om tilgængelighed må behandles konkret for hver enkelt bygning. Kulturarvsstyrelsen arbejder i hvert enkelt tilfælde med de konkrete adgangsforhold, og forsøger i hvert enkelt tilfælde at finde en tilfredsstillende løsning. I langt de fleste tilfælde lader dette sig gøre, f.eks. at etablere en rampeløsning, et liftsystem eller lign. I andre tilfælde er bygningen blevet indrettet således, at de offentligt tilgængelige arealer ligger på etager, hvor der nemt kan etableres tilgængelighed, mens ikke-offentligt tilgængelige arealer placeres på andre etager. I ganske enkelte tilfælde har den fredede bygning en sådan karakter, at det vanskelig lader sig gøre.

Det er styrelsens politik altid at prøve at finde løsninger på tilgængelighed, og det er kun i ganske få tilfælde, at der er givet et egentligt afslag.

...”

8. Egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner

Folketingets Ombudsmand har siden 2000 foretaget i alt 23 egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner. Inspektionerne fordeler sig således:

Rådhus/amtsgårde:	8
Kirker, kapeller og kirkegårde:	3
Universiteter:	2
Sygehuse:	1
Museer:	3
Biblioteker:	2
Musikhuse:	1
Svømmecenter:	1
Fodboldstadion:	1
Isstadion:	1

I inspektionerne deltager en kørestolsbruger, så det reelle behov for ændringer af bygninger mv. kan afdækkes. Ved inspektionerne er det navnlig den fysiske tilgængelighed opmærksomheden er rettet mod. Tilgængeligheden for mennesker med andre handicap (f.eks. synsnedsættelse og hørenedsættelse) undersøges dog også under inspektionerne.

I 2009 blev Statens Museum for Kunst og Nationalmuseet inspiceret.

I begyndelsen af 2010 blev rådhusene i Ålborg og Mariagerfjord Kommune (Hadsund) inspiceret.

Ud over de konkrete resultater af de inspektioner Folketingets Ombudsmand har foretaget, er det ønsket at der ved disse inspektioner og ved offentliggørelse af inspektionsrapporterne skabes en sådan opmærksomhed om området at inspektionerne får en afsmittende betydning for andre myndigheder inden for de samme områder. Det søges også opnået ved at sende pressemeddelelser ud og kontakte relevante tidsskrifter.

Folketingets Retsudvalg bliver som bekendt løbende orienteret om inspektionsrapporterne og opfølgingsrapporterne, og rapporterne bliver løbende offentliggjort på Folketingets Ombudsmands hjemmeside.

9. Inspektionsvirksomhed bortset fra de egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner

Ved alle inspektioner af institutioner i offentlige bygninger (f.eks. fængsler, arresthuse, sociale og psykiatriske bosteder og psykiatriske afdelinger) er opmærksomheden også rettet mod handicaptilgængelighedsspørgsmålet. Det vil typisk kun fremgå udtrykkeligt af rapporten om inspektionen hvis der er særlig anledning til det.

Folketingets Ombudsmand har siden embedet blev oprettet, foretaget inspektioner af psykiatriske afdelinger. Inspektionsvirksomheden er efter den 1. januar 1997 blevet væsentligt forøget også på dette område. Der er således siden den 1. januar 1997 gennemført 36 inspektioner af psykiatriske afdelinger, 10 af psykiatriske bosteder og 5 af distriktpsychiatrien.

Også sociale bosteder er i et vist omfang blevet inspiceret siden embedet blev oprettet, og inspektionsvirksomheden på dette område er også blevet øget efter den 1. ja-

nuar 1997, hvor der er foretaget inspektioner af 15 bosteder. Inspektionerne er sket på steder hvor beboerne har svære handicap, og bostederne er blevet inspiceret bl.a. med henblik på at påse at de enkelte regioner og kommuner lever op til tilsynsforpligtelsen efter de gældende bestemmelser.

10. Konkrete sager

Folketingets Ombudsmand behandler hvert år et stort antal sager som har relation til spørgsmålet om ligebehandling af mennesker med handicap. Der kan navnlig være tale om sager inden for det socialretlige område og inden for psykiatrien. Der kan også være tale om sager inden for bygningslovgivningen. I 2009 har der været behandlet sager hvor jeg har haft lejlighed til at tage stilling til nogle bestemmelser i FN's handicapkonvention. Nedenfor er gengivet uddrag af min konklusion i to sager:

Den ene sag angik en kommunes afgørelse om at opsigte en bruger af et kommunalt tilbud fordi der var oprettet et lokalt aktivitets- og samværstilbud. Klageren gjorde gældende at der ved bedømmelsen af sagen ikke var taget hensyn til FN's handicapkonvention artikel 3 a og 19 c. Jeg kunne ikke hjælpe klageren, men sagen gav mig som nævnt anledning til nærmere at redegøre for betydningen af konventionens bestemmelser. Jeg anførte bl.a. følgende i et brev til klageren:

"...

I henviser herved til artiklerne 3 a og 19 c. Artiklerne I henviser til, lyder sådan:

'Artikel 3

Generelle principper

Konventionens principper er:

- a) Respekt for menneskets naturlige værdighed, personlige autonomi, herunder frihed til at træffe egne valg, og uafhængighed af andre personer

...

Artikel 19

Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet

Deltagerstaterne anerkender, at alle personer med handicap har lige ret til at leve i samfundet med samme valgmuligheder som andre, og skal træffe effektive og passende foranstaltninger til at gøre det lettere for personer med handicap fuldt ud at nyde denne rettighed samt fuldt ud at blive inkluderet og deltage i samfundet, herunder ved at sikre:

...

- c) at samfundets tilbud og faciliteter til den almene befolkning er tilgængelige for personer med handicap på lige fod med andre og tager hensyn til deres behov.'

Det fremgår af bemærkningerne til forslaget til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af handicapkonventionen (B 194/2008-09) at Danmark ved ratifikationen har forpligtet sig til at indrette sin lovgivning og sin administrative praksis sådan at konventionens krav opfyldes. Det siges videre at konventionen indeholder visse bestemmelser som efter regeringens vurdering har en sådan karakter at de skal være gennemført ved lov forud for ratifikationen. I alle de berørte tilfælde var der ifølge bemærkningerne på tidspunktet for fremsættelsen af forslaget til folketingsbeslutning (den 22. april 2009) allerede vedtaget relevant lovgivning i Danmark.

Som det fremgår ovenfor, er FN's handicapkonvention – i modsætning til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – ikke inkorporeret ved lov men er opfyldt i dansk ret dels ved en konstatering af normharmoni, dels ved gennemførelse af ny lovgivning (såkaldt omskrivning). Jeg bemærker at ombudsmanden ikke kan behandle klager over Folketinget (§ 7, stk.1, i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand), og dermed heller ikke behandle spørgsmål som Folketinget har taget stilling til.

Også konventioner der er gennemført ved konstatering af normharmoni og omskrivning er imidlertid en relevant retskilde, og kan inddrages ved fortolkningen og anvendelsen af dansk ret. Ved beskrivelsen af internationale konventioners status i dansk ret har man i den juridiske litteratur navnlig talt om fortolkningsreglen, formodningsreglen og instruktionsreglen.

Efter fortolkningsreglen skal danske retsregler ved fortolkningstvivil fortolkes på en måde der bringer dem i overensstemmelse med landets internationale forpligtelser. Formodningsreglen indebærer at de retsanvendende myndigheder og domstolene skal tage deres udgangspunkt i at Folketinget må formodes ikke at ville handle i strid med Danmarks folkeretlige forpligtelser, og at de retsanvendende myndigheder og domstolene derfor skal anvende de nationale regler på en måde der undgår brud på den internationale ret. Endelig beskriver instruktionsreglen hvordan administrative myndigheder skal forholde sig når de på et relativt skønsmæssigt retsgrundlag skal træffe afgørelse eller regulere, og hvor international regulering kan have betydning for udnyttelsen af den administrative beføjelse. Reglen er udtryk for at administrative myndigheder har pligt til at inddrage folkeretlige forpligtelser ved udnyttelsen af skønsmæssige beføjelser.

Se i det hele Betænkning nr. 1407/2001, Inkorporering af menneskerettighedskonventioner i dansk ret, s. 24 ff.

Handicapkonventionens artikel 3 indeholder ikke særskilte rettigheder men redegør for de generelle principper i konventionen. I beslutningsforslagets bemærkninger til artikel 3 siges det bl.a. at konventionens principper er i overensstemmelse med de generelle principper i dansk handicappolitik som bygger på De Forenede Nationers standardregler om lige muligheder for handicappede og omfatter kompensationsprincippet, sektoransvarlighedsprincippet, solidaritetsprincippet og ligebehandlingsprincippet.

Konventionens artikel 19 c) er en bestemmelse der falder ind under kategorien økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Se bl.a. Report of the Ad Hoc Committee on a Comprehensive and Integral International Convention on the Protection and Promotion of the Rights and Dignity of Persons with Disabilities on its sixth session, 17. august 2005, Annex II, pkt. 21 (artikel 15 d) i konventionsudkastet).

Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslag B 194/2008-09 at det er karakteristisk for konventionen at den indeholder en række overordnede målsætninger og en række bestemmelser om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder som skal gennemføres ved foranstaltninger i videst muligt omfang inden for de ressourcer der er til rådighed i de enkelte deltagerstater. Se bemærkningerne i beslutningsforslagets pkt. C.1. og de særlige bemærkninger i pkt. C.2. til bestemmelsen i artikel 4 om generelle forpligtelser for deltagerstaterne.

Indenrigs- og Socialministeren har i øvrigt i et svar af 14. maj 2009 til Folketingets Socialudvalg på spørgsmål nr. 1, jf. bilag 4 (Ad B 194) kommenteret en henvendelse af 30. april 2009 fra Danske Handicaporganisationer. Danske Handicaporganisationer var blandt andet uenig i at det ikke var hensigtsmæssigt at undertegne og ratificere den frivillige tillægsprotokol som er tilknyttet konventionen. Ministeren skrev bl.a.:

'FN's handicapkonvention indeholder en række økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, som deltagerstaterne skal gennemføre gradvist inden for de ressourcer, der er til rådighed. Disse økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder bygger på formuleringer i konventionsteksten, som det er vanskeligt at definere præcist. De kan fortolkes mere eller mindre vidtgående og er derfor vanskelige at anvende i forbindelse med afgørelser i konkrete sager.

Samtidig gælder det forhold, at økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder er underlagt princippet om gradvis gennemførelse, hvilket gør staternes forpligtelser vanskelige præcist at fastslå, og det vil således være forbundet med stor usikkerhed, hvorledes en eventuel klagesag vil falde ud. Regeringen har på den baggrund fundet det uhensigtsmæssigt at undertegne tillægsprotokollen og dermed give enkeltpersoner adgang til at klage til et internationalt organ vedrørende økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.'

Det er i øvrigt min opfattelse at konventionens artikel 19 c) efter sit indhold ikke er anvendelig i den foreliggende situation. Bestemmelsen omhandler det forhold at samfundets tilbud mv. til den almene befolkning også skal være tilgængelige for personer med handicap. I den foreliggende situation er der imidlertid tale om tilbud der alene retter sig mod personer med handicap.

..."

I den anden konkrete sag klagede nogle forældre til en dreng på 13 år der led af infantile autisme og havde generelle indlæringsvanskeligheder, over at drengen var visiteret til en specialskole for autistiske børn med indlæringsvanskeligheder – frem for på en almindelig friskole hvor drengen kunne blive enkeltintegreret efter den såkaldte ABA-metode. Forældrene gjorde bl.a. gældende at FN's handicapkonvention, bl.a. artikel 24, stk. 2, var overtrådt. Jeg kunne ikke hjælpe forældrene i anledning af deres klage,

men også denne sag gav anledning til nærmere analyser om konventionen; jeg anførte bl.a. følgende i et brev til forældrene ("B" er drengen):

"...

Desuden henviser I til regel nr. 6 om uddannelse i FN's standardregler om lige muligheder for handicappede. Herefter bør de enkelte lande anerkende princippet om lige uddannelsesmuligheder og integration i grundskole, ungdomsuddannelse og højere uddannelse for handicappede børn, unge og voksne, og landene bør sikre at uddannelse af mennesker med handicap er en integreret del af uddannelsessystemet.

Derudover henviser I til artikel 24, stk. 2, i FN's handicapkonvention (FN's konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap, som Danmark har ratificeret den 28. maj 2009). Herefter anerkender deltagerstaterne

- 'a) at personer med handicap ikke udelukkes fra det almindelige uddannelsessystem på grund af handicap, og at børn med handicap ikke udelukkes fra gratis og obligatorisk grundskoleundervisning eller fra undervisning på mellemtrin på grund af handicap,
- b) at personer med handicap har adgang til en inkluderende og gratis grundskoleundervisning og undervisning på mellemtrin af høj kvalitet på lige fod med andre i det samfund, hvor de bor,
- c) at der foretages en rimelig tilpasning ud fra den enkelte persons behov,
- d) at personer med handicap får den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem til at lette deres effektive uddannelse,
- e) at der ydes effektive individuelle støtteforanstaltninger i omgivelser, der giver størst mulig akademisk og social udvikling i overensstemmelse med målet om fuld inkludering.'

I mener ikke at klagenævnet har efterlevet konventionerne i denne sag. I gør gældende at det forhold at (B) er henvist til specialskole medfører at han ikke opnår sin ret til undervisning som en integreret del af uddannelsessystemet.

I henviser for så vidt angår FN's handicapkonvention til at det fremgår af konventionen at (B) har ret til inklusion i almindelig skole blandt ikke-handicappede børn.

Nævnet har svaret at nævnet anser dansk ret for at stemme overens med konventionerne, og at nævnet anser tilbuddet om placering på specialskole for at give (B) lige muligheder for videre uddannelse.

FN's standardregler om lige muligheder for handicappede er en forløber for FN's handicapkonvention, og er i vidt omfang blevet afløst af handicapkonventionen. Jeg har i øvrigt noteret mig at der i regel nr. 6 i FN's standardregler under pkt. 8 bl.a. står følgende:

'Det må erkendes, at specialundervisning i nogle tilfælde stadig må anses for at være den mest egnede form for uddannelse af visse elever med handicap.'

Der er ikke udsigt til at jeg ved iværksættelse af en egentlig ombudsmandsundersøgelse vil kunne nå til den konklusion at undervisning af børn på specialskoler i Danmark, er i strid med artikel 24, stk. 2, i FN's handicapkonvention.

Det fremgår af bemærkningerne til forslaget til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af handicapkonventionen (B 194/2008-09) at Danmark ved ratifikationen har forpligtet sig til at indrette sin lovgivning og sin administrative praksis sådan at konventionens krav opfyldes.

Det fremgår også af bemærkningerne at konventionen indeholder visse bestemmelser som efter regeringens vurdering har en sådan karakter at de skal være gennemført ved lov forud for ratifikationen. I alle de berørte tilfælde var der ifølge bemærkningerne på tidspunktet for fremsættelsen af forslaget til folketingsbeslutning (den 22. april 2009) vedtaget relevant lovgivning i Danmark.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne at det er karakteristisk for konventionen at den indeholder en række overordnede målsætninger og en række bestemmelser om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder som skal gennemføres ved foranstaltninger i videst muligt omfang inden for de ressourcer der er til rådighed i de enkelte deltagerstater.

I bemærkningerne til artikel 24 står bl.a. at deltagerstaterne forpligter sig til at sikre et inkluderende uddannelsessystem på alle niveauer samt livslang læring for personer med handicap. Deltagerstaterne skal foretage rimelige tilpasninger ud fra den enkelte persons behov og sikre personer med handicap den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem. Der står endvidere at den danske uddannelses- og institutionslovgivning sikrer et inkluderende uddannelsessystem

hvor alle personer uanset handicap har adgang til uddannelse på alle niveauer samt livslang læring. Det fremgår desuden af bemærkningerne til artikel 24 at der for børn og unge i grundskole, på ungdomsuddannelser og i videregående uddannelser er fastsat bestemmelser om specialpædagogisk støtte, herunder om finansieringen af udgifter i forbindelse med elever og studerendes støttebehov. Det fremgår også at der endvidere findes støttemuligheder for personer med handicap der deltager i efter- og videreuddannelse.

Folketinget vedtog forslaget til folketingsbeslutning den 28. maj 2009, og Folketinget har således haft lejlighed til at tage stilling til forholdet mellem de eksisterende specialskoler i Danmark og konventionens formulering om et inkluderende uddannelsessystem.

Jeg kan tilføje at specialundervisning i folkeskolen kan gives enten i en almindelig folkeskole eller ved henvisning til specialskole. Begge former for støtte er reguleret i folkeskoleloven. Folketinget har også haft lejlighed til at tage stilling til om der var grundlag for i forbindelse med Danmarks ratifikation af handicapkonventionen at ændre folkeskoleloven så undervisning i specialskoler blev afskaffet. Det har Folketinget ikke vurderet var nødvendigt. Det er således forudsat at specialundervisning – ydet enten i en almindelig folkeskole eller i specialskole – er i overensstemmelse med artikel 24 i handicapkonventionen.

Ombudsmanden kan i øvrigt ikke behandle klager over Folketinget (§ 7, stk. 1, i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand), og dermed heller ikke behandle spørgsmål som Folketinget har taget stilling til.

Jeg kan yderligere tilføje at jeg har gennemgået forarbejderne til FN's handicapkonvention i relation til spørgsmålet om uddannelse. I et tidligere udkast til en bestemmelse om uddannelse (dengang artikel 17), var formuleringen af de enkelte bestemmelser ikke identisk med den endelige formulering som (nu) artikel 24 har fået. Udkastet til artikel 17, stk. 2, har følgende ordlyd:

'2. In realising this right, States Parties shall ensure:
that all persons with disabilities can choose inclusive and accessible education in their own community (including access to early childhood and pre-school education).'

I en note til bestemmelsen (note 58) står følgende:

'The intent of this draft Article is to provide the right to choose inclusive and accessible education. There is no intention to create an obligation on students with disabilities to attend general schools where their needs may not be adequately met. The Ad Hoc Committee may wish to consider whether the wording of this paragraph is sufficiently clear.'

Som bekendt er den endelige ordlyd af artikel 24, stk. 2, ændret. Jeg hæfter mig ved at det fremgår af note 58 at det ikke har været intentionen med FN's handicapkonvention at skabe en forpligtelse for et barn med handicap til at gå i en almindelig folkeskole hvor barnets behov for hjælp og støtte ikke kan blive opfyldt. På den anden side giver artikel 24 ikke barnet et retskrav på at blive undervist i en almindelig folkeskole.

Henvisningen af (B) til Specialundervisningscentret (E) er efter min opfattelse som nævnt udtryk for et tilbud – ikke et indgreb. Og jeg mener ikke henvisningen er i strid med artikel 24, stk. 2, i FN's handicapkonvention. Tværtimod mener jeg at nævnets faglige vurdering (som jeg som nævnt ikke kan efterprøve) hvorefter (B)'s behov kan imødekommes ved specialskoletilbuddet, er i overensstemmelse med konventionen og dens intentioner.

FN's handicapkonvention kan efter min opfattelse ikke føre til at forældre til et handicappet barn har krav på at barnet skal gå i en almindelig folkeskoleklasse, uanset hvilket behov for støtte barnet har. Konventionen giver derimod efter min opfattelse forældrene ret til at deres barn inkluderes i uddannelsessystemet som sådan med henblik på at der skabes et læringsmiljø der er relevant i forhold til barnets behov og kompetencer. Inkluderingen af barnet i uddannelsessystemet har til formål at barnet får mulighed for aktiv deltagelse i samfundslivet.

Vurderingen af om det enkelte barn profiterer bedst af at gå i en almindelig folkeskoleklasse med støtte, i en specialklasse eller på specialskole bygger på en fagkyndig viden som jeg som nævnt ikke er i besiddelse af.

Jeg har i øvrigt ikke grundlag for at mene at de hensyn der ligger bag konventionen ikke er blevet taget i betragtning konkret ved klagenævnets afgørelse.

Jeg mener af disse grunde ikke at der er udsigt til at jeg ved iværksættelse af en egentlig ombudsmandsundersøgelse vil kunne nå til den konklusion at klage-

nævnet har overtrådt artikel 23, stk. 1, i FN's børnekonvention eller artikel 24, stk. 2, i FN's handicapkonvention i denne sag.

...”

11. Virkningen af Folketingets Ombudsmands arbejde og bedømmelsesgrundlaget

Der findes ikke i ombudsmandsloven særlige regler for ombudsmandens behandling af sager og spørgsmål som angår ligebehandling af mennesker med handicap. Sager og spørgsmål herom behandles således som udgangspunkt efter de regler der i almindelighed gælder for ombudsmandens virksomhed. I bedømmelsen på dette særlige område indgår imidlertid også et mere praktisk orienteret bedømmelsesgrundlag.

Også fordi ombudsmandens udtalelser ikke er retligt bindende, lægger ombudsmanden afgørende vægt på en grundig undersøgelse kombineret med en velunderbygget argumentation når ombudsmanden udformer udtalelser, eventuelt også kritik, henstillinger og anbefalinger. Det øger sandsynligheden for at myndigheden vil tilslutte sig ombudsmandens opfattelse og efterkomme en eventuel henstilling.

I praksis bliver ombudsmandens henstillinger og anbefalinger så godt som altid efterkommet af myndighederne.

Danmark tiltrådte som flere gange nævnt den 28. maj 2009 ved folketingsbeslutning FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Konventionen er nu et vigtigt arbejdsredskab for stat, regioner og kommuner – og også fra Folketingets Ombudsmands arbejde på området. Opmærksomheden vil således – også fra Folketingets Ombudsmands side – være rettet imod at konventionens borgerlige og politiske rettigheder er opfyldt, og imod at der arbejdes hen imod at sikre at konventionens økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder efterleves.

* * * * *

Det er mit håb at udsendelsen af denne redegørelse, der giver et overblik over det meget store antal initiativer der tages på området ligebehandling af mennesker med handicap, i sig selv har en gunstig virkning for arbejdet på området.

12. Underretning

Redegørelsen sendes, foruden til Folketingets Retsudvalg og § 71, stk. 7-tilsynet, til følgende:

- Beskæftigelsesministeriet
- Finansministeriet
- Forsvarsministeriet
- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet
- Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration
- Justitsministeriet
- Kirkeministeriet
- Kulturministeriet
- Miljøministeriet
- Klima- og Energiministeriet
- Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
- Socialministeriet
- Skatteministeriet
- Statsministeriet
- Transportministeriet
- Udenrigsministeriet
- Undervisningsministeriet
- Økonomi- og Erhvervsministeriet
- Beredskabsstyrelsen
- Ankestyrelsen
- SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Servicestyrelsen
- Sundhedsstyrelsen
- IT- og Telestyrelsen
- Universitets- og Bygningsstyrelsen
- Arbejdsmarkedsstyrelsen
- Slots- og Ejendomsstyrelsen
- DSB/Banedanmark
- Rigsrevisionen
- Kulturarvsstyrelsen
- Center for Ligebehandling af Handicappede
- Danske Handicaporganisationer

Redegørelsen optages i Folketingets Ombudsmands beretning for 2009 og offentliggøres på Folketingets Ombudsmands hjemmeside, www.ombudsmanden.dk.

Hans Gammeltoft-Hansen
